T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI

İSTANBUL İLİ MALTEPE İLÇESİNDEKİ İLKOKUL ÇAĞI ÇOCUKLARINDA EKRAN BAĞIMLILIĞI EĞİLİMİNİN NİCEL OLARAK İNCELENMESİ

Dr. HURİYE AKÇA

UZMANLIK TEZİ

İSTANBUL 2018

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI

İSTANBUL İLİ MALTEPE İLÇESİNDEKİ İLKOKUL ÇAĞI ÇOCUKLARINDA EKRAN BAĞIMLILIĞI EĞİLİMİNİN NİCEL OLARAK İNCELENMESİ

Dr. HURİYE AKÇA

UZMANLIK TEZİ

DANIŞMAN:Prof.Dr.MELDA KARAVUŞ

Doç.Dr.SEYHAN HIDIROĞLU

İSTANBUL 2018

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu çalışmayla elde edilmeyen bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim**.**

Dr.Huriye Akça

ÖNSÖZ

Halk Sağlığı uzmanlık eğitimim boyunca güler yüzünü ve anlayışını esirgemeden, bilgi ve tecrübeleri ile yolumuza ışık tutarak her daim desteğini yanımda hissettiğim anabilim dalı başkanımız ve tez danışmanı hocam Prof. Dr. Melda Karavuş'a, asistanlığım boyunca bana her daim kapısını çalıp sorunlarıma çözüm olabilecek yakınlık ve samimiyeti ile yaklaşan tez danışmanı hocam Doç. Dr. Seyhan Hıdıroğlu'na, asistanlık eğitimim boyunca katkılarını ve emeklerini her zaman hissettiğim değerli hocalarımdan eğitim danışmanım Prof. Dr. Emel Lüleci'ye, asistan sorumlusu hocamız Prof. Dr. Dilşad Save 'ye ve Prof. Dr. Pınar Ay'a ,ayrıca üzerimde emeği geçen tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Her birini tanımaktan mutluluk duyduğum araştırma görevlisi arkadaşlarıma; her zaman özlem ve sevgiyle hatırlayacağım asistanlık hayatıma renk kattıkları için teşekkür eder, başarılar dilerim.

Hayatımın her anında sevgi , şefkat ve desteğini yanımda hissettiğim canım anneme, varlığı ile olamasa da bana kattıkları ile her zaman özlemle anacağım merhum babama, öngörülü ve destekleyici tavrıyla doktor olmamda katkısı büyük olan sevgili ağabeyime, ömrümün kalan kısmında da hep yanımda olmasını dilediğim, anlayışı, duyarlılığı ve sevgi dolu kalbi ile beni anlamlandıran, koşulsuz sevgisini her an hissettiğim hayat arkadaşım canım eşime, varlığı ile yaşamıma güzellik, neşe ve mutluluk katan biricik kızım Sare'ye teşekkür ederim.

Bu araştırmanın çocuk sağlığının geliştirilmesi adına katkı sağlaması dileğiyle...

Huriye Akça

İSTANBUL, 2018

ÖZET

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte, diğer tüm alanlarda olduğu gibi çocukların oyun alışkanlıkları da direkt olarak etkilenmekte, bilişim teknolojisinde ortaya çıkan gelişmeler sonucu bilgisayar oyunları, geleneksel çocuk oyunu oynama alışkanlıklarından uzaklaştırarak çocukları dijital oyunlar oynamaya, sanal ortamlara yönlendirmektedir. Bir başka deyişle geleneksel oyunların ve oyuncakların yerini bilgisayar oyunları almakta ve son zamanlarda yaşamımızın önemli bir bölümünü işgal eden dijital oyunlar en başta ilkokul çağındaki çocuklar olmak üzere tüm insanlığı etkilemektedir. Çalışmamızın amacı İstanbul ili Maltepe ilçesindeki ilkokul öğrencilerinde ekran bağımlılığına eğilim düzeyini saptamak, eğilim ile ilişkili faktörleri belirlemek ve ailelerin çocuklarının eğilimleri ile ilgili farkındalıklarını belirlemektir.

Kesitsel tipte planlanmış olan bu çalışmada tabakalı küme örneklem yöntemi kullanılmıştır. Ekran bağılımlısı olma sıklığı %20 olarak varsayıldığında , %95 güven düzeyi, 0,05'lik hata payı ve 1,5 desen etkisi için gerekli örneklem büyüklüğü 360 olarak hesaplanmıştır. Tabakalı örneklem yöntemi kullanılarak okullar sosyoekonomik seviyelerine göre 2 tabakaya ayrılmış, her tabakadan birer okul rastgele seçilerek araştırmaya dahil edilmiştir. Buna göre yüksek sosyoekonomik seviyeden Altayçeşme İlkokulu , düşük sosyoekonomik seviyeden de Zümrütevler İlkokulu araştırmaya dahil edilmiştir. Okulların kendi içinde sınıf seçimleri ise; 3. ve 4.sınıftaki şubelerin herbiri bir küme kabul edilerek Zümrütevler İlkokulundan 3tane 3.sınıf, 3 tane 4.sınıf şube,Altayçeşme İlkokulundan 4 tane 3.sınıf, 4tane 4.sınıf şube basit rastgele yöntemle belirlenerek yapılmıştır.Böylece Zümrütevler İlkokulundan 3.ve 4.sınıf olmak üzere toplam 6 şubeden 185 öğrenci, Altayçeşeme İlkokulundan 3.ve 4.sınıf olmak üzere toplam 8 şubeden 229 öğrenci olmak üzere toplam 414 öğrenci seçilmiş,Zümrütevler İlkokulundan %85 (n=159) Altayçeşme İlkokulundan %91 (n=210) oranında araştırmaya katılım sağlanmıştır.2018'de yapılan bu araştırmada; ailelerin sosyodemografik özelliklerini içeren sorular (yaş, öğrenim durumu, aile tipi,sağlık güvencesi varlığı vb.), Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği (AÇİBÖ) ve Bilgisayar Oyun Bağımlılığı Ölçeği'ni (BOBÖ) içeren 3 bölümden oluşan anket formu uygulanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, velilerce cevaplanan AÇİBÖ'ye verilen cevaplar analiz edildiğinde hiç bağımlı bulunmazken, %97,9'u semptom göstermeyen grupta, %2,1'i ise sınırlı semptom gösteren grupta hesaplanmış ve AÇİBÖ puan ortancası 10 (3-20) olarak bulunurken, araştırmaya katılan öğrencilerin kendilerini puanladığı BOBÖ'ye göre öğrencilerin ; %76,9'u riskli, % 21,1'i risk yok, % 2'si ise bağımlı olarak hesaplanmış, BOBÖ puan ortancası 35 (27-46) olarak bulunmuştur.Sosyo demografik özellikler ile araştırmaya katılan öğrencilerin velileri tarafından cevaplanan AÇİBÖ'ye göre internet bağımlılığı durumları karşılaştırıldığında; sadece baba yaşı ile öğrencideki internet bağımlılığı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuş, yine aynı değişkenler ile öğrencilerin kendi oyun bağımlılığı durumlarını belirttiği BOBÖ'ye göre ise sadece bilgisayar sahibi olma durumu ile oyun bağımlılığı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur.Buna göre 55 yaş ve üzeri babalar çocuklarındaki internet bağımlılığını daha iyi kestirebilirken, bilgisayar sahibi olan çocukların da olmayanlara göre daha fazla oyun bağımlılığı eğiliminde olduğunu söylemek mümkündür.Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerin velileri tarafından yanıtlanan AÇİBÖ'ye göre öğrencilerin aldığı AÇİBÖ ölçek puanları ve araştırmaya katılan öğrencilerce yanıtlanan BOBÖ'ye göre öğrencilerin aldığı BOBÖ ölçek puanları Bland-Altman analizi ile karşılaştırıldığında; öğrencilerin aldığı AÇİBÖ ve BOBÖ ölçek puanlarının birbirleri ile disagree olduğu (uyuşmadığı), yapılan korelasyon analizinde ise düşük-orta düzeyde korele oldukları bulunmuştur.

Bu araştırmadan elde edilen bulgular, çalışma grubunun özellikleri ile sınırlı olup, bu ve benzeri araştırmaların değişik okullarda okuyan farklı yaş grubundaki öğrencilerle de niteliksel araştırmaları da içeren çalışmalar yapılması önerilmektedir. Bu çalışmamız bile öğrenci velilerinde çocuklarının ekran bağımlılığı konusunda farkındalıklarını arttırmaya katkı sağlayabilir. Dolayısıyla bu tür araştırmaların arttırılması, eğitim fakülteleri ve okulların rehberlik birimlerince de yapılması sadece durum saptamak değil farkındalığı arttırmak amacını da karşılayabilir.

ANAHTAR KELİMELER: Ekran bağımlılığı,aile farkındalık, okul sağlığı

ABSTRACT

With the developing technology, the play habits of children are affected directly as in all other areas. As a result of the developments in information technology, computer games steer away from the traditional child play habits and direct the children to play virtual games and virtual environments. In other words, traditional games and toys are replaced by computer games, and digital games, which occupy a significant part of primary school students' lives recently. The aim of our study was to determine the level of tendency to screen dependence in primary school students in Maltepe district of Istanbul, to determine the factors associated with the trend and to determine the awareness of the families about the trends of their children.

In this cross-sectional study, stratified cluster sampling method was used. When the frequency of screen dependence is assumed to be 20%, the sample size required for 95% confidence level, 0.05 error margin and 1.5 pattern effect was calculated as 360. Using stratified sampling method, schools were divided into 2 layers according to their socioeconomic levels and each school was randomly selected and included in the study. Accordingly, Altayçeşme Primary School from high socioeconomic level and Zümrütevler Primary School from low socioeconomic level were included in the study. Class choices within schools themselves; each of the classes of the 3rd and 4th grades was accepted as a group and 3 classes from 3rd grade and 3 calsses from 4th grade were selected from Zümrütevler Primary School, 4 classes from 3rd grade and 4 calsses from 4th grade were selected from Altayçeşme Primary School. Thus, a total of 414 students were chosen from Zümrütevler Primary School (185 students from 6 classes) and Altayçeşeme Primary School (229 students from 8 classes). % 85 (n = 159) of the participants from Zümrütevler Primary School and 91% (n = 210) of the participants from Altayçeşme Primary School were included in the research. A questionnaire including sociodemographic characteristics of family, the Family Child Internet Dependency Scale (FCIDS) and the Computer Gaming Addiction Scale (CGAS) was applied to participants.

According to the FCIDS scoring answered by the parents, no children found as dependent group, 97.9% of them found as non-symptom group and 2.1% were found as limited-symptoms group and the median score of FCIDS was 10 (3-20).

According to the CGAS scoring answered by the students ; 76.9% of them were at risk, 21.1% of them were at no risk, 2% of them were at dependent group and the median score of CGAS was 35 (27-46). As sociodemographic characteristics of the students participating in the study and the internet dependency status of students were compared, there was no significant difference between the groups other than age of the father. Meanwhile, fathers aged 55 and above compared to fathers aged below 55 can better predict internet addiction in their children and students who have a computer compared to not have a computer tend to have more game addiction . In addition, FCIDS scores answered by the parents of the students who participated in the study and CGAS scores answered by the students were disagreed with eachothers according to the Bland-Altman analysis and showed low correlation according to Spearman Correlation Analysis.

The findings obtained from this study are limited to the characteristics of the study group and it is recommended that studies such as qualitative researches should be conducted with students of different age groups in different schools. Even this study may contribute to raising awareness of children screen addiction in their parents. Therefore, the increase of such researchs performed by the faculties of education and units of the guidance in the schools is essantial to meet the purpose of raising awareness not only to determine the situation.

KEYWORDS: Screen addiction, family awareness, school health

İÇİNDEKİLER

BEYAN i
ÖNSÖZ ii
ÖZET iii
ABSTRACT v
İÇİNDEKİLER vii
KISALTMALAR x
TABLOLAR İNDEKSİ xi
ŞEKİLLER İNDEKSİ xiii
1. GİRİŞ VE AMAÇ 1
2. GENEL BİLGİLER 4
2.1. BAĞIMLILIK KAVRAMI 4
2.2. BAĞIMLILIK TÜRLERİ 5
2.2.1. Fizyolojik Bağımlılık 5
2.2.2. Psikolojik Bağımlılık 6
2.3. BAĞIMLILIĞIN BİLEŞENLERİ 6
2.4. OYUN NEDİR? 7
2.4.1. Dijital Oyunlar 8
2.4.2. Dijital Oyun Bağımlılığı 10
2.5. İNTERNET TANIMI, İNTERNET'İN DÜNYADA VE ÜLKEMİZDE TARİHSEL GELİŞİMİ 12
2.5.1. İnternet Bağımlılığı 12
3. GEREÇ VE YÖNTEM 19
3.1. Araştırmanın Tipi 19

3.2. Araştırmanın Yeri 19
3.3. Araştırmanın Zamanı 20
3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi 20
3.5. Araştırmaya Alınan Kişilerin Özellikleri 22
3.6. Araştırmanın Veri Toplama Gereçleri ve Veri Toplama Yöntemi 22
3.7. Araştırma Verilerinin İstatistiksel Değerlendirmesi 24
3.8. Etik Kurul Onayı ve İzin 24
4. BULGULAR 25
4.1. Sosyodemografik Özellikler 25
4.2. AÇİBÖ ve BOBÖ Ölçek Skorları 27
4.3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyodemografik Özellikleri İle AÇİBÖ'ye Göre Bağımlılık Durumlarının Karşılaştırılması 30
4.4. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyodemografik Özellikleri İle BOBÖ'ye Göre Bağımlılık Durumlarının Karşılaştırılması 35
4.5. Araştırmaya Katılan AÇİBÖ ve BOBÖ Ölçek Puanlarının Korelasyonu 37
4.6. AÇİBÖ İle BOBÖ Ölçek Maddelerinin Korelasyon Analizleri 42
4.7. AÇİBÖ ve BOBÖ Bland-Altman Analiz Sonuçları 47
5. TARTIŞMA 52
5.1. Sosyodemografik Özellikler ile Ekran Bağımlılığına Eğilim Arasındaki İlişki 52
5.2. AÇİBÖ ve BOBÖ Ölçek Skorlarının Yorumlanması 56
5.3.Araştırmanın Sınırlılıkları ve Güçlü Yanları 61
6. SONUÇ VE ÖNERİLER 62
7. KAYNAKLAR 66
8. EKLER 72
EK 1 : Anket Formu 72

Ek 2: Etik Kurul İzni 76
Ek 3: Kurum İzni 77
Ek 4: AÇİBÖ Frekans Tablosu 79
Ek 5: BOBÖ Frekans Tablosu 83

KISALTMALAR

AÇİBÖ : Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği

APA : Amerikan Psikiyatri Birliği

ARPANET : Advanced Reseach Project Agency Network - İleri Araştırma Projesi Ajansı Bilgi Ağı

BOBÖ : Bilgisayar Oyun Bağımlılığı Ölçeği

DEHAB : Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu

DSM : The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders

DSM – 5 : Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı-5

MMORPG : Massively Multiplayer Online Role-Playing Game

ODTÜ : Orta Doğu Teknik Üniversitesi

SES : Sosyoekonomik Seviye

TDK : Türk Dil Kurumu

TABLOLAR İNDEKSİ

Tablo 1.Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Okul ve Sınıflara Göre Dağılımı 22
Tablo 2. Araştırmaya Katılan Velilerin Sosyodemografik Özellikleri 26
Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin AÇİBÖ, BOBÖ Puanları ve Gruplamaları 27
Tablo 4.AÇİBÖ ve BOBÖ Ölçeklerinin Cronbach-alpha Değerleri 28
Tablo 5.Araştırmaya Katılan Öğrencilerin AÇİBÖ'ye ve BOBÖ'ye Göre Bağımlılık Durumlarının Karşılaştırılması 28
Tablo 6. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin AÇİBÖ ve BOBÖ Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması 29
Tablo 7.Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyodemografik Özellikleri İle AÇİBÖ'ye Göre BağımlılıkDurumlarının Karşılaştırılması 31
Tablo 8.Anketi Cevaplayan Velilerin Kim Olduğu İle AÇİBÖ'ye Göre Bağımlılık Durumlarının Karşılaştırılması 32
Tablo 9.Anketi Cevaplayan Öğrencilerin Baba Yaşı Ortancası İle AÇİBÖ'ye Göre Bağımlılık Durumlarının Karşılaştırılması 32
Tablo 10.Baba Yaş Gruplarına göre AÇİBÖ ve BOBÖ Puanlarının Korelasyon Analizi 33
Tablo 11.Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Baba Yaş gruplarına göre AÇİBÖ ve BOBÖ Puanlarının Karşılaştırılması 34
Tablo 12. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyodemografik Özellikleri İle BOBÖ Gruplarının Karşılaştırılması 36
Tablo 13.Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Bilgisayar Sahibi Olma Durumu İle BOBÖ'ye Göre Bağımlılık Durumlarının Karşılaştırılması 37
Tablo 14.Araştırmaya Katılan Öğrencilerin AÇİBÖ İle BOBÖ Puanlarının Karşılaştırılması 37
Tablo 15.Araştırmaya Katılan Öğrencilerin AÇİBÖ ve BOBÖ puanlarının Anne ve Baba Yaşları ile Karşılaştırılması 39
Tablo 16.AÇİBÖ 20.Madde İle BOBÖ 2. Madde Korelasyonu 42
Tablo 17.AÇİBÖ 20. Madde İle BOBÖ 8. Madde Korelasyonu 43
Tablo 18.AÇİBÖ 2. Madde İle BOBÖ 15. Madde Korelasyonu 43

Tablo 19.AÇİBÖ 14. Madde İle BOBÖ 2. Madde Korelasyonu 44
Tablo 20.AÇİBÖ 6.Madde İle BOBÖ 17.Madde Korelasyonu 45
Tablo 21.AÇİBÖ 16.Madde İle BOBÖ 21. Madde Korelasyonu 46

ŞEKİLLER İNDEKSİ

Şekil 1.Araştırmaya Katılan Öğrencilerin AÇİBÖ Ve BOBÖ Puanlarının Karşılaştırılması 38
Şekil 2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin AÇİBÖ Puanları İle Anne Yaşlarının Karşılaştırılması 40
Şekil 3.Araştırmaya Katılan Öğrencilerin AÇİBÖ Puanları İle Baba Yaşlarının Karşılaştırılması 41
Şekil 4.AÇİBÖ ve BOBÖ Bland- Altman Serpme Grafiği..... 47
Şekil 5.AÇİBÖ'ye Göre Semptom Olmayan Grupta Bland- Altman Serpme Grafiği48
Şekil 6.AÇİBÖ'ye Göre Sınırlı Semptom Olan Grupta Bland- Altman Serpme Grafiği 49
Şekil 7.BOBÖ'ye Göre Risk Olmayan Grupta Bland-Altman Serpme Grafiği 50
Şekil 8.BOBÖ'ye Göre Riskli-Bağımlı Grupta Bland- Altman Serpme Grafiği 51

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Teknoloji tarihinin başlangıcı bir bakıma insanlık tarihinin başlangıcıyla aynı sayılabilmektedir (1). Yaklaşık İki milyon yıl önce taş devri başladığı düşünülen teknolojinin evrilme süreci; bronz ve demir çağlarının ardından endüstri devriminin başlaması ile buhar gücünün hakimiyeti giderek bütün dünyayı sarmış, 2000'li yıllarda ise teknoloji kavramı farklı bir yönde değişime uğrayarak bilgi açısından daha yoğun bir forma dönüşmüştür (1). Teknoloji kullanımının yaygınlığının en önemli gerekçesi olarak, teknolojinin insan hayatını daha kolay hale getirmesi, kimi zaman da bireyler için eğitsel özellikler göstermesi gibi olumlu ifadeler olduğu gibi tersi doğrultuda yapılan bazı eleştirilerin de var olduğu, yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır (2). Bu bağlamda topluma gelen ilk eleştiri, bilgi teknolojisinin toplumu ortak bir noktada toplamaya çalışan iyi bir payda olup olmadığı sorusudur. Bu sorunun dışında bilgi teknolojilerinin, toplumsal hayatı ne derecede gerçekten etkilediği ve kolaylaştırdığı da tartışılmaktadır (2). Hayatın her alanında etkisini gösteren teknoloji alanında yaşanan gelişmeler, insanların geçmişten gelen oyun alışkanlığını da değiştirmiştir (3). Video oyunlarının yayılmaya başladığı 1970"li yıllarda insanlarla buluşan ilk video oyunu ile beraber çocuk ve erişkinlerin boş zamanlarını doldurma faaliyetleri giderek teknoloji vasıtasıyla karşılanır olmuştur (3).

Ekran bağımlılığı; televizyon, bilgisayar, telefon ve diğer ekranlı cihazları sınırsız, gereksiz ve kontrolsüz kullanma ve bu aşırı kullanım sonucu bireysel sorumluluklarını aksatma durumudur (4). Olumsuz sonuçları; sosyalleşmede azalma, hiperaktivite, şiddet eğilimi, gereksiz korkular, uyku bozuklukları, sağlıkta bozukluk, beyin gelişimi üzerine etkiler ve riskli davranışlarda artıştır. Bunun yanında okul çağı çocuklarında haftada 9 saati aşmayan dijital oyunların beyin fonksiyonları üzerinde olumlu etkilerinin olabileceği sonucuna ulaşmış çalışmalar da mevcuttur(5). Ekran bağımlılığı; tüm dünyada tartışılmakta olan internet bağımlılığı tanımının daha kapsamlı halidir. İnternet kullanımı giderek artmakta olup dünyada tahmini olarak bir milyar internet kullanıcısı bulunmakla beraber zamanla bilgisayar ve internet çocukların en sevdiği oyuncakları haline gelmiştir (4). Singapur'da 2 yaş altı

çocuklarla yapılmış bir çalışmada bu kadar ufak yaşta dahi ekran karşısında geçirilen sürenin hızla artmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır (6).

Yapılan araştırmaların sonuçları gösteriyor ki teknolojik dünya; dijital teknoloji, mobil telefon, televizyon, bilgisayar oyunları ve internet, çocukların ve gençlerin ve hatta toplumda tüm bireylerin günlük yaşamlarının odak noktası haline gelerek, psikolojik ve sosyal gelişimi etkilemektedir (7). Bu etkinin ne yönde ve ne derecede olduğunun tespit edilmesi toplumsal psikolojinin ve özünde bireyin psikolojik gelişiminin doğru bir şekilde oluşup devam edebilmesi için çok büyük bir önem arz etmekte , teknolojik bağımlılık olarak adlandırabileceğimiz bu gelişmeler, toplumun tüm bireylerini özellikle de çocukları teknoloji kullanımı bakımında baskı altına almaktadır (7). Teknolojinin bu kadar gelişmesi ile birlikte, diğer tüm alanlarda olduğu gibi çocukların oyun alışkanlıklarını da direkt olarak etkisi altına almış, bilişim teknolojisinde milenyum çağında başlayan yükselişe paralel olarak ortaya çıkan bilgisayar oyunları, geleneksel çocuk oyunu oynama alışkanlıklarından uzaklaştırarak onları dijital oyunlar oynamaya, sanal ortamlara yönlendirilmiştir (8). Başka bir deyişle geleneksel oyunların ve oyuncakların yerini bilgisayar oyunları almış durumdadır ve son zamanlarda yaşamımızın önemli bir bölümünü işgal eden dijital oyunlar en başta çocuklar (ilkokul çağındaki) olmak üzere tüm insanlığı etkilemektedir (9). Dijital oyun gerçeği artık göz ardı edilemez bir durumda olduğu gibi, bilgisayar oyunlarının yaşamımızda bu denli büyük yer kaplamasının nedenlerini anlamak için, tarihsel gelişimini iyi analiz etmek gerekmektedir (9).

Bilgisayar teknolojisinin bu kadar kolay ulaşıldığı çağımızda kritik çocukluk çağında bu teknolojinin doğru kullanılmasının öğretilmesi önem taşımakta, bu teknolojiyi doğru kullanım alışkanlığı kazanmış çocuklar (3. ve 4. sınıf), öğrenme ihtiyaçlarını kolayca karşılayabilmekte ve alternatif öğrenme ortamı fırsatı yakalayabilmektedirler (10). Bilgisayar oyunlarına gereğinden fazla zaman ayırmak ise sosyal yaşamda, eğitim yaşamında kesintilere ve psikolojik bağımlılığa neden olmaktadır(11). Bilgisayar oyunu oynayan çocukların bağımlı duruma gelmesi ile zihinsel, duygusal ve fiziksel gelişimlerinin negatif yönde etkilendiğini gözler önüne seren çalışmalar mevcuttur (11, 12). Bilgisayar oyunu bağımlılığı çocuklarda beraberinde saldırgan davranışları, kişilik bozukluklarını, hiperaktiviteyi, fiziksel rahatsızlıkları, ruhsal rahatsızlıkları, anti sosyal yapıyı, düşünce bağımsızlığı ve his kaybını, kişilerarası

ilişkileri bozukluğunu, kaçınma ve özgüven sorununu, kişilik olgunlaşmasında sorunları getirebilmektedirler (11).

Çocuğun sağlıklı bir şekilde kimliğini kazanabilmesi için çevresinde model alabileceği yetişkinlerin bulunması önem taşımakta, anne ve babalar çocuklarına dostluk, saygı ve sevgi temeline dayalı ilişkiler kurmalıdırlar. Eğer çocuk bu dönemde kimlik kazanma sorununu çözerse, kendine güvenen kendinden emin bir kişi olarak yaşamını sürdürebilir ve başarılı olur (13). Ayrıca ailesi tarafından doğru yönlendirilmemiş, yanlış davranışlara sahip ya da ihmal edilmiş bireyler çeşitli davranışları sebebi ile arkadaş gruplarına alınmamakta, dışlanmakta dolayısı ile yalnız kalabilmekte ve böylesine kritik bir dönemde çocuğun kontrolsüz bir şekilde bağımlılığa doğru gidecek bir internet kullanımı, onun çevresiyle yeterince etkileşim kurmadan kendine karşı güven ve kişilik kazanma yolunda başarısız olmasına neden olabilecektir (13).

Bu gerekliliğin sonucu olarak gerçekleştirdiğimiz çalışmamızda ekran bağımlılığını; internet bağımlılığı ve oyun bağımlılığı olmak üzere iki alt başlıkta inceleyerek İstanbul ili Maltepe ilçesindeki ilkokul öğrencilerinde ekran bağımlılığına eğilim düzeyini saptamak, eğilim ile ilişkili faktörleri belirlemek ve ailelerin çocuklarının eğilimleri ile ilgili farkındalıklarını belirlemeyi amaçladık.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. BAĞIMLILIK KAVRAMI

Bağımlılık, gündelik hayatımızda neredeyse her nesne ve olay üzerinde çok kullandığımız bir kelime olmakla birlikte birçoğumuzun hakkında tam da bilgi sahibi olmadığımız bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlığın, bir takım maddelerin bireylerin psikolojik durumunu farklılaştırdığını, geçici süre de olsa daha mutlu ve huzurlu hissetmelerine yardımcı olduğunu keşfettiği günden beri bağımlılık önemli bir psikolojik, fizyolojik ve toplumsal bir problem olarak baş göstermeye başlamıştır (14). Bağımlılık kişilerin ruhsal ve bedensel sağlıklarının veyahut sosyal yaşamlarının zarar görmesine karşın, belirli bir takıntılı durumu yinelemeye yönelik engellenemeyen bir istek duymaları ve bunu sürdürmeleri durumu olarak tanımlanmıştır (15). Griffiths'e göre bağımlılığın kaynaklarının, bağımlılık yapan davranışın özelliklerini, kişinin genetik ya da biyolojik yatkınlığı, psikolojik durumu, sosyal çevresi gibi birçok faktörün etkileşimi olduğunu ifade etmiştir (16, 17).

Sigara, alkol, uyuşturucu gibi bağımlılıklardan başka, fiziksel bir maddenin sebep olmadığı bağımlılık türleri de tanımlanmıştır. Davranışsal olarak isimlendirilen bu bağımlılıkların; bir bölümü teknoloji ile ilgili olan internet, televizyon, bilgisayar, cep telefonu, oyun bağımlılıkları iken başkaca kompulsif yeme bağımlılığı, seks, kumar, alışveriş bağımlılığı gibi bağımlılıklar da tanımlanmıştır (18).

DSM'de (The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) bağımlılık kavramnını maddeyle ilişkili olmayan davranışlar bütününü de kapsar duruma gelmesi; daha önceleri kullanılan 'madde kötüye kullanımı ve bağımlılığı' tanı kategorisinin, DSM5'te 'madde kullanımı ve bağımlılık bozuklukları' olarak değiştirilmesi ile gerçekleşmiştir (19). Daha önceleri (DSM3'te), 'Dürtü Kontrol Bozuklukları' içinde ele alınan Kumar Oynama Bozukluğu (eski tabiriyle 'Kompulsif Kumar Oynama') günümüzde 'davranışsal bağımlılıklar'ın bir prototipi olarak nitelendirilmiştir. Kumar Oynama Bozukluğu DSM5'in Madde Kullanımı ve Bağımlılık Bozuklukları kategorisine girmiştir. Aynı zamanda DSM5'te ana bölümde yer alan tek davranışsal bağımlılıktır (20). DSM5'te yer alan tek teknolojik

bağımlılık ise, aslında 2009 yılında Young'un internet bağımlılığının alt kategorisi olarak tanımladığı 'İnternet Oyun Oynama Bozukluğu'dur (21).

2.2. BAĞIMLILIK TÜRLERİ

Bağımlılık türleri ile ilgili alan yazın taramaları sonucunda bağımlılığın çoğunlukla iki ana başlık altında incelendiği bağımlılığın iki temel başlık altında incelendiği gözlemlenmiştir. Bunlar: Fizyolojik Bağımlılık (Madde Bağımlılığı) ve Psikolojik Bağımlılıktır (Davranış Bağımlılığı). Çay, kahve, sigara, çikolata, uyuşturucu maddeler, alkol gibi maddelere bağımlılık genel olarak madde bağımlılığı kavramı altında incelenmektedir. Psikolojik Bağımlılık ise, belirgin bir davranışın, normal olmayan bir şekilde ve süreklilik içerisinde ortaya koyulması durumunda kişinin fiziksel, psikolojik ve sosyal iş ve ilişkilerinde denge oluşturamaması, bir düzen yakalayamaması ve sosyal çevresine uyum problemleri yaşaması şeklinde tanımı yapılabilecek bağımlılık çeşididir (22).

2.2.1. Fizyolojik Bağımlılık

Fizyolojik Bağımlılık, bağımlılık yapıcı maddenin uzun süre ya da kısa ve düzenli kullanılması durumunda bedenin bağımlılık yapıcı maddenin etkisine alışması, alışılan maddenin alınmaması ya da azaltılması durumunda ise, bedende yorgunluk belirtilerinin ortaya çıkmasıdır.

Madde bağımlılığı, madde yoksunluğunda insanın hayatına istediği gibi devam edebilmesini engelleyen durumlara yol açan düşkünlüktür. En genel tanımı ile bu maddeler bedene girdiklerinde ruhsal, davranışsal ve bedensel değişikliklere neden olup bağımlılık yapan maddelerdir. Kişiyi kendine esir eder. Kişi bir maddeye müptela olduğu zaman, onun zihnindeki ahlaki ve biyolojik her türlü kanunu ve kuralı yıkar, müptela olduğu o maddeye odaklanır. Onu elde etmek için her şeyi yapar. Madde alınmadığı zaman, ortaya bazı belirtiler çıkmaktadır. Çünkü bedenin bulunduğu fizyolojik adaptasyon bozulmuştur. Beden kendini yeni duruma göre ayarlamak zorundadır. İşte bu dönemde yoksunluk belirtileri gözlenmektedir (23).

2.2.2. Psikolojik Bağımlılık

Psikolojik bağımlılık, bireyin, duygusal ya da kişilik yapısı gereği, ihtiyaçlarını ortadan kaldırmak amacıyla ya da kendini duygusal olarak tatmin etmek amacı ile bir maddeye ya da davranışa düşkünlüğü şeklinde ifade edilebilir. Psikolojik olan bağımlılık türlerinde madde alındığında doyum, rahatlama ve haz meydana gelir.
Kimyasal (fiziksel) olmayan bağımlılıkların bağımlılık oluşturup oluşturmadığını tespit etmenin kesin bir yolu bulunmamakla birlikte tanı için ilaç bağımlılığını tespit etmek için belirlenmiş olan klinik ölçütlerle karşılaştırma yoluna gidilmektedir. Bu yöntem sayesinde , "televizyon bağımlılığı" (McIlwraith ve ark., 1991) ve "eğlence makinesi bağımlılığı" (Griffiths, 1991) gibi davranışsal bağımlılıkların klinik olarak tanımlanabilmesini kolaylaştırmaktadır (24).

2.3. BAĞIMLILIĞIN BİLEŞENLERİ

Bağımlılığın temel bileşenleri dikkati çekme, duygu durum değişikliği, tolerans, geri çekilme belirtileri, çatışma ve nüksetmedir. Griffiths'e (1999) göre bu altı ölçüte uyan bağımlılığın temel bileşenleri aşağıda şu şekilde açıklanmıştır :

Dikkati çekme (Salience): Belirli bir eylem kişinin yaşamında en önemli durum haline geldiğinde ortaya çıkar. Bu durum düşünceleri (zihinsel meşguliyet), duyguları (şiddetli istek) ve davranışları (sosyalleşmiş davranış bozulmaları) etki altına alır. olur. Mesela, internet kullanıcıları, gerçekte çevrimiçi olmasalar bile bir sonraki çevrimiçi olacakları zamanı düşüneceklerdir.

Duygu durum değişikliği (Mood modification): Bu durum, belirli bir faaliyet ile uğraşmanın sonucunda kişinin belirttiği kişisel deneyimlere işaret eder ve bir başa çıkma stratejisi olarak görülebilir. Örneğin, bu kişiler internete girdiklerinde duygusal olarak bir canlanma ya da saatlerce çevrimiçi kaldıklarında kaçma ya da kayıtsız kalmanın sakinleştirici etkisini hissederler.

Tolerans: Aynı etkinin gösterilebilmesi için belirli bir talkım aktivitelerin miktarındaki artma sürecidir. Örneğin, bir internet kullanıcısının başlangıçta daha az

sürede elde ettiği duygu durumunu elde edebilmesi için çevrimiçi kaldığı süreyi arttırması gerekmektedir.

Geri çekilme Belirtileri (Withdrawal symptoms):Belirli bir eylem devametmediğinde,engellendiğinde ya da aniden kesildiğinde ortaya çıkan, hoş olmayan duygular ya da fiziksel tepkilere sebep olan etkilerdir. Örneğin, bir internet kullanıcısı çevrimiçi olması engellendiğinde, titreme, karamsarlık ve sinirlilikten yakınabilir.

Çatışma (Conflict): Bağımlı kişilerin, çevresindekiler arasındaki kişilerarası çatışmaları, iş, sosyal yaşam, hobiler ya da ilgiler gibi çeşitli faaliyetlerinde olan çatışmalar ya da kişinin kendi kişisel özelliklerinden dolayı meydana gelen içsel çatışmalarına işaret eder (25).

2.4. OYUN NEDİR?

Oyun kavramının çeşitli tanımları yapılmıştır. Oyun, çocukların amaç gözetmeden, yalnızca oynamak için ilgilendikleri eğlenceli faaliyetlerdir (26). İnsanlık başlangıcından itibaren var olan; farklı zaman diliminde farklı şartlarda farklı amaçlar için oynanan; insanın kendine dönmesini, farkında olmasını sağlayan eylem, duygu ve düşünceler bütünüdür. Çocuklar (0-18 yaş) doğası gereği oyun oynama becerisine sahiptir. Oyun gelişim süreçlerinin bir parçasıdır. Oyun oynayan çocuk haz duyar. Dünyada çocuklar tarafından konuşulan ortak dildir oyun (27). Oyun dışarıdan herhangi bir zorlama olmaksızın çocuğun isteği ile yürüttüğü tüm etkinliklerdir (28).

Oyun oynamak çocuğa bazı tecrübeleri, kendi yaşantısı yoluyla öğrenmek için en etkili aktivitelerden birisidir. Yaşam boyunca insana gerekli olacak birçok tecrübe, çocukluk döneminde (4., 5. ve 6. Sınıf) oynanan oyunlarla kazanılmaktadır. Toplumsal kurallar uyum, liderlik, sıra bekleme, kaybetmeyi ve kazanmayı olağan karşılama, işbirliğini, günlük yaşamda karşılaşabileceği durumlara karşısında hazırlıklı olma vb. bunlara örnek olabilir. Oyun oynayan çocuğun iletişim becerisi daha yüksek olur. Sorular karşısında çözüm buluncaya kadar deneme yapar. Oyun

gelişime kaynak teşkil eder. Bu bakımdan oyun çocukta zihin, dil gelişimine katkısı sağlamakla beraber öğrenme ve sosyalleşmesini de olumlu yönde etkiler (29).

Oyun kavramına ilişkin yıllardan beridir çeşitli görüşler ortaya atılmaktadır. Oyunlar her dönemin toplumsal özelliklerine göre şekil almış, günümüzde de teknolojik gelişmelerden etkilenerek yeni bir boyut kazanmıştır. Türk Dil Kurumuna göre "oyun" kelimesi değişik amaçlar için kullanılabilmektedir. Bu araştırmaya konu olan kısmı için oyun;

"Yetenek ve zekâ geliştirici, belli kuralları olan, iyi vakit geçirmeye yarayan eğlence" şeklinde tanımlanmıştır (30) .

2.4.1. Dijital Oyunlar

Teknolojik gelişmelerin etkisiyle eğlence anlayışı değişmiş ve oyunlar, günümüzde artık alınıp satılabilen bir nesne haline gelmiştir. Dijital oyunlar günümüzde eğlence ve boş vakitleri değerlendirme maksadıyla çocuklar, ergenler ve yetişkinler tarafından sıklıkla oynanmaktadır (31). Birçok farklı ortamda oynanan oyunlar artık dijital ortamlarda (bilgisayar, tablet, cep telefonu, oyun konsolu gibi) sıklıkla oynanmaktadır. Dijital ortam denildiğinde bilgisayar, İnternet ve oyun kavramlarını birbirinden ayırt etmek oldukça zordur. Kirriemuir (2002) "video oyunları" ve "bilgisayar oyunları" kavramlarının genellikle birbirlerinin yerine kullanılabileceğini ifade etmiştir. Bu kavramlara "dijital oyun" ya da "konsol oyunları" da eklenebilir. Bu çalışmada "dijital oyun" kavramı tercih edilmiştir. Dijital oyunlar bilgisayar, akıllı telefon, oyun konsolu, tablet vb. cihazlarla oynanan oyunlar olarak tanımlanabilir (32).

Bugün birçok alanda kullanılan bilgisayar ve diğer dijital cihazlar eğlence alanında da yoğun bir şekilde kullanılmaktadırlar. İnternet'te oynanan oyunlarının oyuncuları kendine çekme gibi bir özelliği bulunmaktadır. Oyuncular kendi amaç ve inançları, tercih veya başka nedenlere bağlı olarak bireysel ya da grup halinde kendi organizasyonlarını oluşturup bunları yönlendirebilmektedirler (33). MMORPG (Massively Multiplayer Online Role-Playing Game) oyunlarının hızlı gelişimi bu oyunların beraberinde; oyunda sosyalleşme, yeni arkadaşlar edinme, uzun süre oyun başında kalarak pek çok gerçek etkinlikten mahrum olma ve oyun karakterlerinin, araç gereçlerin alınıp satılmasıyla bir ekonomik alan oluşturma gibi etkileri ortaya

çıkmıştır. Bu örnekler bizlere bilgisayar oyunlarının çok daha karmaşık olgular olduğunu göstermektedir (33).

Öte yandan çocukların oynadığı dijital oyunların çeşitli faydaları bulunmaktadır. Örneğin bilgisayar oyunları çocukların hayal etme yeteneğini geliştirir, şekillerin nedenlerini açıklamalarını sağlar, el ve göz uyumlarını geliştirir, geometri ile matematiksel yüksek düşünme becerisi kazandırır, kimya ve fizikle ilgili nesneleri göz önünde canlandırmasını sağlar. Ayrıca dijital oyunlar çocukların sosyokültürel, zihinsel, psikolojik ve biyolojik gelişimine katkı sağlar (31, 34).

Dijital oyunların alan yazında belirtilen olumlu yönlerinin yanında olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Çocuklarda belli bir yaşa kadar gerçekle hayali ayırt etme yeteneğinin gelişmediği düşünüldüğünde, yaşı daha küçük olan çocukların bilgisayar oyunu oynarken neyin gerçek neyin hayal olduğu ayrımını sağlıklı yapamadığı söylenebilir. Buda çocuğun olumsuz etkilenmesine yol açmaktadır. Teknolojiyi yakından takip eden çocukların bilgisayar oyunlarına yönelik ilgileri daha fazla olabilmektedir. Bilgisayar oyunları gereğinden fazla oynandığında ise çocuklarda bağımlılık yapabilmektedir. Oyun bir defa oynandıktan sonra çocukta sürekli oynama hevesi uyandırabilir. Dijital oyun oynayan çocuk zamanının çoğunu oyunlara ayırdığında sosyal çevresi ile ilişkileri zarar görebilir, okul hayatını etkileyebilir veya çocuğun dijital oyunlara bağımlı olmasına sebep olabilir. Aşırı oynama ve bağımlılık sonucu da çocukta olumsuz davranışlar görülebilir (31).Özellikle çevrimiçi oyunlar, İnternet üzerinde en fazla bağımlılık yapan aktivitelerden birisidir. Çevrimiçi oyunlarla fazla zaman harcanması, çocuğun akademik başarısını olumsuz etkileme, çocuğun kaygı seviyesinde yükselmeye, çevresiyle olumsuz ilişkiler kurmasına, gerçeklikten uzaklaşma, gençlik şiddeti ve suç davranışları gibi olumsuz durumlara yol açmaktadır (33). Yapılan araştırmalar, dijital oyunların sanıldığı kadar masum olmadığına, bağımlılığa yol açtığına, video oyunlarının çocuklarımızın kültürel çevresine zarar verdiğine, çocukların beyin gelişimlerine olumsuz etkilerinin olduğuna ve saldırgan davranışları yönlendirdiğine dikkat çekmektedir (3).

Dijital oyunlar günümüzde akıllı telefonlarla da oynanmaktadır. Bu telefonlarda oynanan oyunlar ve diğer uygulamaların cazibesi özellikle çocukların ilgisini

çekmektedir. Bunun sonucu olarak çocuk veya genç sürekli olarak bu cihazların bir üst modeline ulaşma çabası içerisinde olduğundan ailesi ile çatışma yaşayabilmekte ekonomik olarak baskı yapabilmektedir. Buda aile içerisinde problemlerin yaşanmasına sebep olmaktadır (35).

2.4.2. Dijital Oyun Bağımlılığı

Oyun bağımlılığı bilgisayar ve video oyunlarının sosyal veya duygusal sorunlar ortaya çıkara aşırı ve sorunlu kullanımı olarak tanımlanmaktadır (36). Oyun bağımlığı, günümüzde kesin olarak kabul görmüş bir tanımının olmaması ile birlikte davranış bağımlığı olarak ifade edilmektedir. Teknolojik bağımlılıklar kimyasal olmayan, davranış tabanlı bağımlılıklar olarak tanımlanır ve bu durum insan ile makine arasındaki etkileşim ile gerçekleşir. Bu bağımlılık türünde oyuncular bilgisayar oyunlarında olduğu gibi aktif ya da televizyon izlemede olduğu gibi pasif olabilmektedir (37).

Dijital oyunları oynayan bireyler aşırı oynadıkları zaman kontrolden çıkabilmekte, okul, iş, sosyal yaşam, bireyler arası iletişim gibi konularda pek çok sorun yaşayabilmektedirler. İnternet bağımlılığı alt kategorisinde kabul edilen oyun bağımlılığı, uyumsuz ve inatçı davranış olarak tanımlanan bir tür teknoloji bağımlılığı türü olarak kabul edilmektedir (38).

Dijital oyun bağımlılığında oyun oynama süresinin etkisi olabileceği gibi teknolojik cihazlar başında fazla zaman geçiren her bireyin bağımlı olacağı söylenemez. Amerikan Psikiyatri Birliği (APA) tarafından geliştirilen ve Mayıs 2013′te yayımlanan Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı-5'in (DSM-5) üçüncü araştırma ekinde dijital oyun bağımlılığı, İnternet'te oyun oynama bozuklukları (Internet gaming disorder) olarak ele alınmıştır. İnternet'te oyun oynama bozuklukları normal aktivitelerin bozulma oranına bağlı olarak hafif, orta ya da şiddetli olabilir. İnternet'te oyun oynama bozukluğu seviyesi daha düşük olan kişiler yaşamlarında daha az bozulma ve daha az belirti sergileyebilirler. İnternet'te oyun oynama bozuklukları daha şiddetli olanlar ise teknolojik cihazlarla aşırı zaman geçirerek diğer insanlarla olan iletişimlerine, iş veya akademik eğitim fırsatlarına daha fazla zarar verecektir (39). Bireylerin bir şeye gereğinden fazla zaman harcaması onların bağımlı olup olmadığının tespitinde tek başına bir ölçüt

olmamaktadır. Bu anlamda DSM-5'te (2013) aşağıda yer alan kriterlerden 5 ya da daha fazlasının gözlemlenmesinin klinik olarak çeşitli sorunlara yol açabileceği belirtilmiştir;

1. İnternet oyunlarıyla zaman geçirme. (kişi önceki oyun ile ilgili düşünür ya da bir sonraki oyunu oynamak için bekler; İnternet oyunu çocuğun günlük hayatında önemli bir yer alır).

2. İnternet'te oyun oynadığında İnternet'in çocuktan alınmasıyla geri çekilme belirtileri. (bu belirtiler genellikle sinirlilik, kaygı ya da üzüntü olarak tanımlanır, fakat bu belirtiler farmakolojik geri çekilmenin fiziksel göstergeleri değildir).

3. Tolerans- İnternet oyunlarıyla meşgul olmada fazla derecede zaman harcama ihtiyacı.

4. İnternet oyunlarını oynamayı kontrol etmedeki başarısız girişimler.

5. İnternet oyunlarını oynamanın bir sonucu olarak, önceki alışkanlık ve eğlencelerine gösterdiği ilginin azalması.

6. Psikolojik olumsuzlukları bilmesine karşın İnternet oyunlarını aşırı derecede oynamaya devam etme.

7. İnternet oyunlarının süresine ilişkin aile bireylerine, terapistlere ya da başkalarına yalan söyleme.

8. Olumsuz bir psikolojik durumdan sıyrılmak ya da kendini rahatlatmak amacıyla İnternet oyunlarını oynama. (örneğin; çaresizlik, suçluluk, kaygı duyguları).

9. İnternet oyunlarını oynaması sebebiyle önemli bir ilişkiyi, kariyerini ya da okulla ilgili fırsatları riske atma ya da kaybetme (39).

2.5. İNTERNET TANIMI, İNTERNET'İN DÜNYADA VE ÜLKEMİZDE TARİHSEL GELİŞİMİ

İnternet terimi, uluslararası ağ anlamına gelen International Network sözcüklerinden üretilmiştir (40). İnternet, günümüzde sahip olduğumuz en kısa ve kolay yollarla bilgiye ulaşmak, dünya üzerinde her yer ile bağlantı kurabilmek için tasarlanmış bir teknolojidir (41). Türk Dil Kurumu interneti; 'Bilgisayar ağlarının birbirine bağlanması sonucu ortaya çıkan, herhangi bir sınırlaması ve yöneticisi olmayan uluslararası bilgi iletişim ağı' olarak tanımlanmıştır (30). İçel'in 1998 yılındaki tanımlamasına göre ise internet; iki veya daha çok sayıda bilgisayarın birbiriyle bağlantısı anlamına gelen bilgisayar ağlarının aralarında tekrar bağlantı kurmalarıyla oluşan, dünya çapında yaygın bilgisayar ağlarına dayalı bir iletişim sistemidir (42).

Temelleri 1960'larda atılan internet fikri 1970-1983 yılları arasında ARPANET (Advanced Reseach Project Agency Network - İleri Araştırma Projesi Ajansı Bilgi Ağı) projesi kapsamında laboratuvar ortamında denenmiş, 1984-1995 yılları arasında ise tüm dünyayı kapsayacak şekilde genişlemeye başlamıştır.(40, 43) İnternet ile Türkiye ilk defa 1993 yılında tanışmıştır. İlk olarak Orta Doğu Teknik Üniversitesinde (ODTÜ), Amerika'daki NSFNet kullanılarak Türkiye'de ilk internet bağlantısı kurulmuştur. Ancak özel hanelere internet kullanımı 1996 yılında gelmeye başlamıştır (41). Gün geçtikçe artan teknolojiye ve değişen dünyaya ayak uydurmak için günlük İnternet kullanımımız artmaktadır. İnternetin kullanımındaki artış; internetin dünyaya kolay erişim sağlamamızı sağladığı ve oyun, bilgi alma, iletişim kurma, çevrimiçi alışveriş gibi farklı seçenekler sunmasıyla açıklanabilir.(44) 1990'lı yıllarda internet kullanıcı sayısı ve fiziksel altyapısının katlanarak artmasıyla; ilk defa 1995 yılında internet bağımlılığı terimi Goldberg tarafından tanıtılmıştır. Young'un 1996 yılındaki çalışmasıyla da bilinirlik kazanmıştır (45, 46).

2.5.1. İnternet Bağımlılığı

İnternet bağımlılığı rahatsızlığı (Internet Addiction Disorder) ilk defa 1995 yılında Dr. Ivan Goldberg"in, Amerikan Psikoloji Derneği"i tarafından yayınlanan Ruhsal Bozuklukların Teşhisi ve İstatistikleri Elkitabının (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) (DSM-IV) madde bağımlılığı için kullandığı kriterlere dayanarak İnternet bağımlılığı için oluşturduğu kriterleri şaka yollu birkaç

meslektaşına e-posta atması ve bazı meslektaşlarının da kendisine, İnternet'e bağımlılıklarının olduğunu itiraf etmesiyle ortaya çıkmıştır (47). İlk defa Goldberg tarafından madde bağımlılığını tespit etmek amacıyla kullanılan kriterler kullanılarak internet bağımlılığını için tanı ölçütleri oluşturulmuştur.

Goldberg'in İnternet Bağımlılığı İçin Tanı Ölçütleri

Goldberg internet bağımlılığını tanılamak amacıyla 7 kriter belirlenmiştir ve bir yıllık süreç içerisinde belirlenen bu 7 kriterden 3 ya da daha fazlasının herhangi bir zamanda ortaya çıkmasının klinik olarak belirgin bozulmaya ya da sıkıntıya yol açan uygunsuz internet kullanımı olarak tanımlanabileceğini ileri sürmüştür.

- Aşağıdakilerden biriyle tanımlanan tolerans gelişimi
    - İstenilen keyfi alabilmesi için bariz olarak artış gösteren internet başında geçirilen zaman
    - Devamlı olarak günün aynı saatlerinde internet kullanan bireylerde kullanım sonucu oluşan hazzın ve keyfin giderek azalması
- Yoğun ve uzun süreli internet kullanımı sonunda aşağıdaki tanımlanan şekilde yoksunluk gelişmesi ve bu belirtilerden 2 ya da daha fazlasının ortaya çıkması ve kişilerin bundan dolayı iş yaşamlarında, sosyal yaşamlarında ve önemli fonksiyonel alanlarda sıkıntı yaşaması
    - Fiziksel saldırganlık
    - Bulantı
    - İnterneti kullanmadığı zamanlarda orada neler olup bittiğine dair saplantılı düşüncelere kapılma

- Farkında olarak ya da olmayarak bilgisayar başında olmamasına rağmen klavye kullanıyormuşçasına hareketler yapma

- İnternet hakkında fanteziler ve hayal kurmak

- Huzursuzluk ve sıkıntı yaratan bu durumdan kurtulmak için internete bağlanmaya ihtiyaç duyma

- İnternette planlanandan daha uzun süre vakit geçrime

- İnterneti kullanmayı noktalamayı ya da kontrol altında tutmayı sürekli istemek ya da boşa çıkan çabalarda bulunmak,

- Alışveriş yapmak, kitap okumak, yeni ve güncel programları denemek, dosya ve klasörleri düzenlemek, arkadaşlar ile sosyal ağlarda sohbet etmek gibi faaliyetlere çok uzun süre ayırmak

- İnternette geçirilen vakit sebebiyle önemli olan toplumsal olayları takibin, mesleki etkinliklere ya da hobilere ayrılan zamanların giderek azaltılması

- Kontrolsüz internet kullanımının sebep olduğu bir takım sorunlara (uykusuzluk, evlilik problemleri, işe ve randevulara geç kalma vb.) rağmen bireyin kendisini bu istekten ve dürtüden alıkoyamaması (48).

Young'un İnternet Bağımlılığı İçin Önerdiği Tanı Ölçütleri

Young (1996), patolojik internet kullanımı olanlarla davranışsal bir dürtü kontrol bozukluğu bulunmasından ve dürtü kontrol bozukluğunda kimyasal bir madde alımını içermemesinden hareketle bu tanıma en çok uyan patolojik kumar oynama tanı yöntemlerini patolojik internet kullanımına uyarlamış ve internet bağımlılığı için ilk ciddi tanı ölçütlerini oluşturmuştur. Young (1996), patolojik kumar oynama tanı kriterlerini internet bağımlılığı tanı kriterlerine uyarlamıştır.

Patolojik kumar oynama için toplam 10 ölçüt bulunmasına rağmen bunlardan ikisini internet kullanımına uyarlayamadığı için devre dışı bırakmış ve toplam 8 ölçüt kullanmıştır. Young (1996), oluşturduğu bu 8 ölçütten en az 5 ya da daha fazlasına evet diye cevap verenleri internet bağımlısı olarak nitelendirmiştir (49).

1. İnternete bağlı olunmayan durumlarda dahi devamlı olarak internete bağlandığını düşünme, internette yapılacak etkinlikleri hayal etme, internetten hep bir adım sonra ne yapmak istediğini planlama

2. İnternet kullanılırken alınan hazzın ve mutluluğun artması için her geçen gün daha uzun sürelerde internette kalma ihtiyacı hissetme

3. İnterneti kontrolsüz kullandığının farkında olan kişinin bu durumu kontrol altına alma, azaltmak ya da tam anlamıyla bırakmak amacıyla birçok başarısız girişimde bulunması

4. İnternette geçirilen zamanın azaltılması ya da tamamen bırakılması sonucunda kişide meydana gelen bıkkınlık, amaçsızlık, mutsuzluk ya da öfke gibi hislerin ortaya çıkması

5. Her zaman planlanan süreden daha uzun süre internette vakit geçirme

6. Kontrolsüz internet kullanımın sebebiyle aile, okul, iş ve arkadaş çevresiyle yaşanan ilişkilerde problemlerin baş göstermesi yaşama, eğitim veya kariyer ile ilgili bir fırsatı tehlikeye atma ya da kaybetme

7. Aile bireyleri, arkadaşlar, ya da sosyal çevresindeki herhangi bir bireye internette geçirdiği vakit ile ilgili yalan söyleme

8. İnterneti var olan sorunlardan kaçma ya da suçluluk, mutsuzluk, bıkkınlık, çaresizlik, yalnızlık gibi olumsuz hislerden uzak kalmak amacıyla kullanma

Beard ve Wolf'un Önerdiği İnternet Bağımlılığı Tanı Ölçütleri:

Aşağıdakilerin (1-5) hepsinin mevcut olması

1. İnternetle ilgili aşırı zihinsel meşguliyet (ya bir önceki çevirim-içi etkinliğini düşünme ya da sonraki çevirim-içi seansını bekleme gibi)

2. Bireyin arzuladığı hazzı yaşamak için git gide daha uzun süreler internette vakit geçirme ihtiyacı hissetmesi

3. Birçok kez başarısız internet kullanımı kontrol altına almada ya da bırakma çabasında olma

4. İnternet kullanımını azaltmaya ya da bırakmaya çalıştığında huzursuz, depresif veya hassaslaşma

5. Kalmayı planladığından daha uzun zaman internete bağlı olma

Ve aşağıdakilerden en az birinin olması

- Aşırı internet kullanımı sebebiyle önemli bir ilişkisini, işini ya da eğitimiyle mesleğinde başarı kazanması ile ilgili bir fırsatı tehlikeye atma ya da kaybetme

- İnternet kullanımını sağlamak için aile üyelerine ya da başkasına yalan söyleme

- Sorunlarda kaçma ya da çaresizlik, suçluluk, depresyon, anksiyete gibi duygulardan uzak kalmak için interneti araç haline getirme

Shapira Tarafından Geliştirilen İnternet Bağımlılığı Tanı Ölçütleri

Aşağıdakilerden en az biriyle karakterize uyumu bozucu internet kullanımı

- İnternet kullanımı ile ilgili karşı koyulmaz düşüncüler
- Planlandığından daha uzun süre internet kullanımı
- İnternet kullanımının ya da kullanımıyla ilgili zihinsel meşguliyetin, sosyal iş ve diğer işlevsellik alanlarında belirgin olarak bozulmaya yol açması
- Aşırı internet kullanımının sadece hipomani veya mani dönemlerinde olmaması veya diğer eksen I bozukluğu ile ilgili daha iyi açıklanamaması

Bu araştırmalarda yapılan faktör analizi sonucunda internet bağımlılığın ile ilgili dört faktör ortaya çıkmıştır.

1. İnternete gömülme (absorbsiyon): İnternetle aşırı uğraş, internet kullanımını kontrol edememe

2. Olumsuz sonuçlar: Sıkıntı verici ya da sorun yaratan davranışlar (aileyle vakit geçirmektense internete girmeyi tercih etme)

3. Uyku bozukluluğu: İnternete girmek için uyku düzenini bozma ya da uykusunu internete girmeye göre ayarlama

4. Yalan: Diğer insanlara internetteki kimliği ya da internete ne kadar süre harcadığı ile ilgili yalan söyleme

İnternet bağımlılığı olduğu düşünülen bireylerdeki en belirgin özellik etki giderek artan internet kullanım süresidir. Hatta kimi bireyler kitle iletişim aracı kullanma noktasında çok isteklidirler ve kendilerini bu araçları kullanmaktan alamaz gibi görünürler (50).

Bu durum internetin bağımlılık noktasında aynı esrar, eroin, alkol gibi kontrolsüz bir istek uyandırdığının açık bir göstergesi olup,bunlar internet bağımlısı olan bireylerin öne çıkan özellikleri olarak görülmektedir (51).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Tipi

Kesitsel tipte bir araştırmadır.

3.2. Araştırmanın Yeri



Araştırmanın yapıldığı Maltepe ilçesi, İstanbul iline bağlı Marmara Denizi'ne kıyısı olan, Anadolu yakasında bir ilçedir. Kadıköy, Kartal , Sancaktepe ve Ataşehir ilçeleriyle komşu olan Maltepe İstanbul'un 10. büyük ilçesi konumundadır. 54,2 km2 üzerine kurulmus, 18 mahalleden oluşmaktadır. Bölge Akdeniz iklimine hakim olup yazları sıcak ve kuru geçerken kışları ise yağmurlu ve soğuk geçer. Bölgenin kuzey kısmına doğru büyük bir ormanlık alan mevcuttur. Yüzölçümü 278 km2 olup, nüfusu 471,059'dir.

İstanbul’da kurulan en eski belediyelerden biri olan Maltepe Belediyesi , 1928’de Baytar Selahattin Narlıgil liderliği altında kurulmuştur. Boğazici Köprüsü'nün Asya ile Avrupa’yı birbirine bağlaması ile bölge 1970’lerde nüfus artışına başlamıştır. Ancak bölgenin gerçek anlamda kalkınması 1994’den sonra gerçekleşmiştir. 1992 yılında ise Maltepe daha önce bağlı olduğu Kartal’dan ayrılarak kendi başına bir belediye haline gelmiştir. Maltepe Belediyesi gerçek anlamda bir kalkınmayı bu ayrılıştan sonra yaşamaya başlamıştır (52).

Maltepe Belediyesi'nde şu anda 7 üniversite, 43 ilkokul, 4 meslek okulu, 4 lise, 17 özel lise, 4 Anadolu Lisesi ve 2 Halk Eğitim Merkezi bulunmakla birlikte , Maltepe ayrıca Türkiye’deki en büyük eğitim merkezine de ev sahipliği yapmaktadır (52). Bir özel üniversiteye ait olan Marmara Eğitim Köyü anaokuldan doktora programlarına kadar eğitim veren bir kampüse sahiptir (52). Araştırma Maltepe İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı 2 devlet okulu olan Zümrütevler ilkokulu ve Altayçeşme ilkokulunda yapılmıştır.

3.3. Araştırmanın Zamanı

Araştırma için veri toplamaya etik kurul ve Istanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü onayı alındıktan sonra başlanmış, veriler Şubat 2018-Nisan 2018 arasında toplanmıştır.

3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma evrenini Şubat 2018-Nisan 2018 tarihlerinde Maltepe İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı devlet ilkokullarında öğrenim gören 3.ve 4. Sınıf öğrenciler ve velileri oluşturmaktadır.Tabakalı örneklem yöntemi kullanılarak okullar sosyoekonomik seviyelerine göre 2 tabakaya ayrılmış, her tabakadan birer okul rastgele seçilerek araştırmaya dahil edilmiştir. Buna göre yüksek sosyoekonomik seviyeden Altayçeşme İlkokulu , düşük sosyoekonomik seviyeden de Zümrütevler İlkokulu araştırmaya dahil edilmiştir. Okullar tabakalandırılırken İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü’ndeki yetkililerden yardım alınmıştır. Okulların kendi içinde sınıf seçimleri ise; 3. ve 4.sınıftaki şubelerin herbiri bir küme kabul edilerek Zümrütevler İlkokulundan 3tane 3.sınıf, 3 tane 4.sınıf şube,Altayçeşme İlkokulundan 4 tane 3.sınıf, 4tane 4.sınıf şube basit rastgele yöntemle belirlenerek yapılmıştır.

Böylece Zümrütevler İlkokulundan 3.ve 4.sınıf olmak üzere toplam 6 şubeden 185 öğrenci, Altayçeşeme İlkokulundan 3.ve 4.sınıf olmak üzere toplam 8 şubeden 229 öğrenci olmak üzere toplam 414 öğrenci seçilmiş,Zümrütevler İlkokulundan %85 (n=159) Altayçeşme İlkokulundan %91 (n=210) oranında araştırmaya katılım sağlanmıştır.

Örneklem hesabı Open Epi programıyla, ekran bağımlısı olma sıklığı mevcut literatüre dayalı %20 olarak öngörülerek, hata payı %5 alınıp; %95 güven aralığı için hesaplanmış; desen etkisi 1.5 alındığında da ulaşılması gereken kişi sayısı 360 olarak bulunmuştur.

Sample Size for Frequency in a Population

Population size(for finite population correction factor or fpc)(*N*):	10000
Hypothesized % frequency of outcome factor in the population (*p*):	20%+/-5
Confidence limits as % of 100(absolute +/- %)(*d*):	5%
Design effect (for cluster surveys-*DEFF*):	1.5

Sample Size(*n*) for Various Confidence Levels

ConfidenceLevel(%)	Sample Size
95%	360
80%	157
90%	256
97%	439
99%	612
99.9%	973
99.99%	1326

Equation

Sample size $n = [DEFF*Np(1-p)]/ [(d^2/Z^2_{1-\alpha/2}*(N-1)+p*(1-p)]$

Results from OpenEpi, Version 3, open source calculator--SSPropor
Print from the browser with ctrl-P
or select text to copy and paste to other programs.

3.5. Araştırmaya Alınan Kişilerin Özellikleri

Bu araştırmaya, Maltepe İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Zümrütevler ilkokulu ve Altayçeşme ilkokulunda öğrenim gören 3.ve 4. sınıf öğrencileri ve velilerinden yazılı ve sözlü olarak yapılan bilgilendirme sonrası, araştırmaya katılmayı kabul edenler dahil edilmiştir. Katılımcıların okul ve sınıflara göre dağılımı aşağıda gösterilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Okul ve Sınıflara Göre Dağılımı

n=369		Sınıf					
		3.Sınıf		4.Sınıf		Toplam	
		n	%	n	%	n	%
Okul İsmi	Altayçeşme İlkokulu	121	55,0	99	45,0	220	100,0
	Zümrütevler İlkokulu	83	55,7	66	44,3	149	100,0
Toplam		204	55,2	165	44,8	369	100,0

Araştırmaya katılan öğrenciler Maltepe İlçesi'nde bulunan 2 okulda eğitim görmekte iken, çalışmaya katılan velilerin %98,4'ü Maltepe İlçesi'nde %1,6'sı başka bir ilçede ikamet ettiğini belirtmiştir.

3.6. Araştırmanın Veri Toplama Gereçleri ve Veri Toplama Yöntemi

Araştırmacı tarafından hazırlanıp, ailelerin sosyodemografik özelliklerini içeren sorular (yaş, öğrenim durumu, aile tipi,sağlık güvencesi varlığı vb.), sosyoekonomik statü değerlendirmesi için Kalaycıoğlu ve arkadaşları tarafından oluşturulmuş ve valide edilmiş bir ölçek, Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği (AÇİBÖ) ve Bilgisayar Oyun Bağımlılığı Ölçeğini (BOBÖ) içeren 3 bölümden oluşan anket formu uygulanmıştır. İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü onayı alınırken Kalaycıoğlu ve arkadaşları tarafından oluşturulmuş ölçeğin 2 sorusu (oturduğunuz mahalle..., oturduğunuz cadde-sokak...) çıkarılmış diğer sorular uygulanmıştır. Anketin Bilgisayar Oyun Bağımlılığı Ölçeğini içeren bölümün uygulanması öğrencilere sınıf ortamında, öncelikle rehber öğretmenler ile görüşülerek uygun olan ders saatlerinde sınıf öğretmenlerinin de gözetimi altında yapılmıştır.Öğrencilerin isimleri alınmadan,

üzerinde öğrencilerin sınıf ve cinsiyetlerinin yazılı olduğu zarflar ile birlikte anket formları dağıtılmış. Uygulama öncesi araştırmanın amacı ve ölçeklerin nasıl doldurulacağı öğrencilere anlatılmıştır. Öğrencilerden, kendilerine ait olan bölümü doldurduktan sonra anketleri dağıtılan zarflara yerleştirerek velilerine iletmek üzere eve götürmeleri istenmiştir. Böylece öğrenci-veli eşleşmesi konusunda bir sıkıntı yaşanmamıştır.Anketin uygulandığı her sınıf birer hafta arayla üç kez ziyaret edilmiş,dönüş yapılan anketler araştırmaya dahil edilmiştir.Çalışmanın ön denemesi örneklem grubunu kontamine etmemek için Maltepe ilçesi hariç başka bir ilçede ikamet eden , ilkokul 3. ve 4. sınıfta çocuğu olan 10 Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi personeline uygulanmıştır.

Bilgisayar Oyun Bağımlılığı Ölçeği (BOBÖ)

Araştırmaya katılan öğrencilerin kendi oyun bağımlılıklarını değerlendirdikleri BOBÖ; çocukların bilgisayar oyunu oynama alışkanlıkları ve bilgisayar oyun bağımlılığı düzeyini değerlendirmek amacıyla kullanılan, toplam 21 maddeden oluşmaktadır.Horzum, Ayas ve Balta tarafından geliştirilmiş olan ölçeğin, geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Likert tipi sorulardan oluşan bilgisayar oyun bağımlılığı ölçeğinde katılımcılardan “hiç katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kararsızım”, “katılıyorum”, “tamamen katılıyorum” seçeneklerinden birini işaretlemeleri istenmiştir. Bu seçeneklere sırasıyla 1,2,3,4 ve 5 puan verilmiştir. Toplamda 78 ve üzerinde puan alanlar ‘bilgisayar oyunu bağımlısı’, 26-77 arası puan alanlar ‘riskli grup’ olarak tanımlanmıştır.(31)

Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği (AÇİBÖ)

Araştırmaya katılan öğrencilerin velileri tarafından cevaplanan AÇİBÖ; internet kullanım alışkanlıkları ve internet bağımlılığı konusunda ailelerin çocuklarını değerlendirmesi amacıyla Young İB ölçeği’nden türetilerek oluşturulmuş olup, Eşği tarafından Türkçeye çevrilerek, geçerlik güvenirlik çalışması yapılmıştır. Likert tipi sorulardan oluşan bu ölçekte velilerden çocuklarını en iyi tanımlayan “hiçbir zaman”, “nadiren”, “arada sırada”, “çoğunlukla”, “çok sık”, “devamlı” seçeneklerinden birisini işaretlemeleri istenmiştir. Bu seçeneklere sırasıyla 0,1,2,3,4 ve 5 puan

verilmiştir. Toplamda 80 ve üzeri puan alanlar "internet bağımlısı", 50-79 arası puan alanlar "sınırlı semptom gösteren", 49 ve altında puan alanlar "semptom göstermeyen" grup olarak tanımlanmıştır (53).

3.7. Araştırma Verilerinin İstatistiksel Değerlendirmesi

İstatistiksel analizlerin hesaplanması sırasında tanımlayıcı bilgiler ortalama, standart sapma, sayı ve yüzdeler; normal dağılmayan değişkenler için ortanca ve çeyreklikler kullanılarak verilmiştir. Grup karşılaştırmaları için bağımlı gruplarda McNemar testi, bağımsız gruplarda Ki-Kare testi kullanılmış, normal dağılıma uymayan sürekli değişkenlerin karşılaştırılmasında parametrik olmayan testlerden ikili karşılaştırmalar için bağımsız gruplarda Mann Whitney U testi kullanılmıştır.AÇİBÖ ve BOBÖ ölçek puanları karşılaştırılırken Bağımlı Gruplarda T Testi kullanılmıştır. Sürekli değişkenler arası ilişkiler Spearman korelasyon analizi ile incelenmiştir.Araştırmaya katılan öğrencilerin AÇİBÖ ve BOBÖ ölçeklerine göre saptanan bağımlılık durumları açısından ölçeklerden aldıkları puanların birbirleri ile olan uyumunu (agreement) ölçmek için ise Bland-Altman analizi uygulanmıştır (54). Bland-Altman analizi iki ölçek arasında uyumu (agreement) ölçmek için kullanılan istatistiksek bir yöntem olup; iki ölçek ortalamalarını grafikte x eksenine, farklarını y eksenine uygun biçimde sıraladığımızda y eksenini kesen farkın ortalamasının ± 1,96 std sapması ile oluşan x eksenine paralel 2 çizgi arasında kalan alanlar uyumun (agreement) sınırını belirlemekte, bu sınırlar dışında bulunan noktaların sayısının artması uyumsuzluğun (disagreement) artması sonucunu elde ettirmektedir (55). p değerinin 0,05'in altında olduğu durumlar istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar olarak değerlendirilmiştir.

3.8. Etik Kurul Onayı ve İzin

Araştırma için Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından 03.11.2017 onay tarihli, 09.2017.652 protokol numaralı etik kurul onayının alınmasının ardından İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden çalışma için izin alınmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Sosyodemografik Özellikler

Araştırmaya dahil edilen 369 öğrencinin % 59,6'sı Altayçeşme İlkokulunda, %40,4'ü Zümrütevler İlkokulunda eğitim görmektedir. Anketi cevaplayanların %77,7 sini anneler oluştururken, %18,5 oranında babalar, %3,8 oranında ise diğer aile bireyleri anketi cevaplamışlardır. Diğer aile bireyleri arasında abi, abla, yenge, amca bulunmaktadır.

Annelerin yaş ortalaması 37,2 (±5,3) ortanca değeri 37 (33-41) olarak bulunmuştur.Annelerin öğrenim düzeyi incelendiğinde %31,8 ile en büyük oranda ilkokul mezunu anne araştırmaya dahil edilirken, annelerin %25,3'ü lise mezunu, %19,3'ü üniversite mezunudur.Okur-yazar olmayan annelerin oranı ise %4,6'dır.Annelerin %24,7'si düzenli gelir getiren bir işte çalışırken, %75,3 ü çalışmamaktadır.Anne mesleğini ev hanımı olarak cevaplayan katılımcı sayısı ise 244 kişidir (%66). Babaların yaş ortalaması 41,3 (±5,7) ortanca değeri 41 (37-45) olarak bulunmuştur. Babaların öğrenim düzeyi incelendiğinde %29,3 ile en büyük oranda lise mezunu baba araştırmaya dahil edilirken,babaların %25,5'i ilkokul,%25,2'si üniversite mezunudur.3 baba (%0,8) ise okur-yazar değildir. Babaların %86,9'u düzenli gelir getiren bir işte çalışırken, %13,1'i çalışmamaktadır.

Katılımcıların %10,4'ü ailenin herhangi bir sağlık sigortası olmadığını belirtirken,%83'ü Genel Sağlık Sigortasına, % 5,8'i ise Özel Sağlık Sigortasına sahip olduğunu belirtmiştir.Katılımcıların 65 (%17,6)'inin evinde anne, baba ve çocuklar dışında sürekli kalan biri vardır.Evde yaşıyan kişi sayısı ortancası 4(4-5)'dür.324 (%87,8) katılımcının evinde ısınma sistemi olarak kalorifer-kombi mevcutken, 43(%11,6) katılımcı ise ısınma gereksinimini soba ile sağlamaktadır.Katılımcıların %50,5'inin kendine ait evi var iken,%41'i kirada,%1,4'ü lojmanda oturduklarını ifade etmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Velilerin Sosyodemografik Özellikleri

		n	%
Okul (n=369)	Altayçeşme İlkokulu	220	59,6
	Zümrütevler İlkokulu	149	40,4
Anketi cevaplayan kişi (n=367)	Anne	285	77,7
	Baba	68	18,5
	Diğer*	14	3,8
Annenin öğrenim düzeyi (n=368)	Okur-yazar değil	17	4,6
	Okur-yazar	12	3,3
	İlkokul Mezunu	117	31,8
	Ortaokul Mezunu	48	13
	Lise Mezunu	93	25,3
	Üniversite Mezunu	71	19,3
	Diğer	10	2,7
Annenin düzenli bir işte çalışma durumu (n=368)	Evet	91	24,7
	Hayır	277	75,3
Babanın öğrenim düzeyi (n=365)	Okur-yazar değil	3	0,8
	Okur-yazar	3	0,8
	İlkokul Mezunu	93	25,5
	Ortaokul Mezunu	59	16,2
	Lise Mezunu	107	29,3
	Üniversite Mezunu	92	25,2
	Diğer	8	2,2
Babanın düzenli bir işte çalışma durumu (n=366)	Evet	318	86,9
	Hayır	48	13,1
Ailenin sosyal güvencesi (n=365)	Yok	38	10,4
	Genel Sağlık Sigortası	303	83
	Özel Sağlık Sigortası	21	5,8
	Diğer	3	0,8
Evde Anne Baba ve Çocuklar Dışında Sürekli Kalan Kişi Varlığı (n=369)	Evet	65	17,6
	Hayır	304	82,4
Evin ısınma şekli (n=369)	Doğalgaz sobası	26	7
	Odun-Kömür Sobası	17	4,6
	Kalorifer-Kombi	324	87,8
	Diğer	2	0,5
Oturulan evin kime ait olduğu (n=366)	Kira	150	41
	Lojman	5	1,4
	Kendisine Ait	185	50,5
	Diğer	26	7,1
		Ortanca	25.-75.Yüzdelik
Annenin yaşı (n=362)		37	33-41
Babanın yaşı (n=366)		41	37-45
Evde yaşayan kişi sayısı (n=367)		4	4-5
*Abi,abla,yenge,amca			

4.2. AÇİBÖ ve BOBÖ Ölçek Skorları

Araştırmaya katılan öğrencilerin velileri tarafından cevaplanan AÇİBÖ ölçek puanları gruplandılırken toplamda 80 ve üzeri puan alanlar "bağımlı", 50-79 arası puan alanlar "sınırlı semptom gösteren", 49 ve altında puan alanlar "semptom göstermeyen" grup olarak tanımlanmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğrenciler arasında, velilerce cevaplanan AÇİBÖ'ye verilen cevaplar analiz edildiğinde hiç bağımlı bulunmazken, %97,9'u semptom göstermeyen grupta, %2,1'i ise sınırlı semptom gösteren grupta hesaplanmış, AÇİBÖ puan ortancası 10 (3-20) olarak bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin kendilerini puanladıkları BOBÖ ölçek puanları gruplandırılırken toplamda 78 ve üzerinde puan alanlar "bilgisayar oyunu bağımlısı", 26-77 arası puan alanlar "riskli", 25 ve altı puan alanlar "risk yok" olarak tanımlanmıştır.Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin kendilerini puanladığı BOBÖ'ye göre öğrencilerin ; %76,9'u riskli, % 21,1'i risk yok, % 2'si ise bağımlı olarak hesaplanmış, BOBÖ puan ortancası 35 (27-46) olarak bulunmuştur (Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin AÇİBÖ, BOBÖ Puanları ve GruplamalarıTablo 3).

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin AÇİBÖ, BOBÖ Puanları ve Gruplamaları

		n	%
AÇİBÖ grup (n=341)	Semptom göstermeyen	334	97,9
	Sınırlı semptom gösteren	7	2,1
	Bağımlı	0	0
BOBÖ grup (n=350)	Risk yok	74	21,1
	Riskli	269	76,9
	Bağımlı	7	2
		Ortanca	25.-75. Yüzdelik
AÇİBÖ puanı		10	3-20
BOBÖ puanı		35	27-46

Araştırmada kullanılan iki ölçekten AÇİBÖ'nün Cronbach-α değeri 91,2, BOBÖ'nün değeri 90,9 olarak hesaplanmıştır (Tablo 4).

Tablo 4. AÇİBÖ ve BOBÖ Ölçeklerinin Cronbach-alpha Değerleri

	Cronbach-α Değeri
AÇİBÖ (n=341)	91,2
BOBÖ (n=350)	90,9

Araştırmaya katılan öğrencilerin AÇİBÖ'ye ve BOBÖ'ye göre bağımlılık durumları karşılaştırıldığında aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (McNemar Test, p<0,001,Tablo 4) .Veli tarafından öğrenci için verilen puanları kapsayan AÇİBÖ'ye göre semptom olmayan öğrencilerin %78,7'si ,öğrencinin kendini puanladığı BOBÖ sonuçlarına göre riskli-bağımlı grupta bulunurken, AÇİBÖ gruba göre sınırlı semptom olan öğrencilerin tamamı BOBÖ puanlarına göre risk-bağımlı grupta bulunmuştur (McNemar test,p<0,001,Tablo 5).

Tablo 5. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin AÇİBÖ'ye ve BOBÖ'ye Göre Bağımlılık Durumlarının Karşılaştırılması

		BOBÖ'ye göre bağımlılık durumu						
		Riskli-bağımlı		Risk yok		Toplam		p değeri
		n	%	n	%	n	%	
AÇİBÖ'ye göre bağımlılık durumu	Sınırlı Semptom	7	100,0	0	0,0	7	100,0	p<0,001*
	Semptom Yok	251	78,7	68	21,3	319	100,0	
	Toplam	258	79,2	68	21,8	326	100,0	
*McNemar Test								

Tablo 5'e göre sayıların Tablo 3'ten farklı olmasının nedeni 19 kişinin sadece AÇİBÖ'yü ve 28 kişinin ise sadece BOBÖ'yü yanıtlamış olmasıdır.Hem AÇİBÖ puanı, hem BOBÖ puanı hesaplanan 326 öğrenci bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrenciler istatistiksel önemlilik testleri açısından bağımlı grup (paired,dependent groups) kabul edildiğinde AÇİBÖ ve BOBÖ ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Bağımlı Gruplarda t-testi, p<0,001,Tablo 6).

Tablo 6. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin AÇİBÖ ve BOBÖ Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

	Ortalama	±Standart sapma	p değeri
**AÇİBÖ puanı (n=341)	13,44	±12,88	p<0,001*
**BOBÖ puanı (n=350)	38,20	±15,01	
*Bağımlı Gruplarda t- testi **AÇİBÖ ve BOBÖ puanı 100 üzerinden hesaplanarak analize dahil edilmiştir			

4.3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyodemografik Özellikleri İle AÇİBÖ'ye Göre Bağımlılık Durumlarının Karşılaştırılması

Öğrencilerin eğitim gördükleri okullar,kaçıncı sınıfta oldukları ve cinsiyetleri ile internet bağımlılığı arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır (Fisher's exact testi, p>0,05,Tablo 7). Anketi cevaplayan kişiler "anne","baba" ve "diğer" olarak gruplandığında öğrencideki internet bağımlılığı puanları açısından aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Pearson ki-kare testi , p>0,05,Tablo 7).

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne eğitim durumu ve baba eğitim durumları "lise altı" ve "lise üstü" olarak gruplandığında öğrencideki internet bağımlılığı puanları açısından aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Fisher's exact testi ,p>0,05,Tablo 7).

Annenin düzenli bir işte çalışma durumu ve babanın düzenli bir işte çalışma durumu ile öğrencideki internet bağımlılığı puanları arasındaki ilişki incelendiğinde istatistiksel bir anlamlılık saptanmamıştır (Fisher's exact testi , p>0,05,Tablo 7).Katılımcıların ailelerine ait sosyal güvence varlığı "var" ve "yok" olarak gruplanarak öğrencideki internet bağımlılığı ile ilişkilendirildiğinde anlamlı bir fark bulunmamıştır (Fisher's exact testi, p>0,05).Evde anne,baba ve çocuklar dışında kalan kişi varlığı ile öğrencideki internet bağımlılığı arasındaki ilişki incelendiğinde anlamlı bir fark bulunmamıştır (Fisher's exact testi , p>0,05,Tablo 7).Ailelerin ev sahibi olma durumu ve evin ısınma özellikleri ile çocukların internet bağımlılığı arasında ilişki olmadığı bulunmuştur (Fisher's exact testi , p>0,05,).Çocukların bilgisayar sahibi olma durumu ile de internet bağımlılığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farka sahip değildir (Fisher's exact testi, p>0,05,Tablo 7).

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne yaşı ve evde kalan kişi sayısı sürekli değişken olarak alınıp öğrencideki internet bağımlılığı ile aralarındaki ilişki incelendiğinde anlamlı bir fark bulunmamıştır (Mann Whitney-U testi, p>0,05,Tablo 7).Öğrencilerin baba yaşı ile öğrencideki internet bağımlılığı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Mann Whitney-U testi ,p=0,03,Tablo 9).

Tablo 7. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyodemografik Özellikleri İle AÇİBÖ'ye Göre BağımlılıkDurumlarının Karşılaştırılması

		AÇİBÖ grup						p değeri[a]
		semptom yok		sınırlı semptom		toplam		
		n	%	n	%	n	%	
Okul (n=341)	Altayçeşme ilkokulu	196	97,0	6	3,0	212	100	0,24[b]
	Zümrütevler ilkokulu	138	99,3	1	0,7	139	100	
Sınıf (n=341)	3.sınıf	187	98,4	3	1,6	190	100	0,70[b]
	4.sınıf	147	97,4	4	2,6	151	100	
Cinsiyet (n=341)	Kız	171	98,3	3	1,7	174	100	0,71[b]
	Erkek	163	97,6	4	2,4	167	100	
Anketi cevaplayan veli (n=339)	Anne	258	98,1	5	1,9	263	100	0,34
	Baba	62	98,4	1	1,6	63	100	
	Diğer	12	92,3	1	7,7	13	100	
Annenin eğitim durumu (n=340)	Lisealtı	173	98,3	3	1,7	176	100	0,71[b]
	Lise ve üstü	160	97,6	4	2,4	164	100	
Annenin düzenli bir işte çalışma durumu (n=340)	Evet	82	96,5	3	3,5	85	100	0,37[b]
	Hayır	251	98,4	4	1,6	255	100	
Babanın eğitim durumu (n=337)	Lisealtı	141	97,9	3	2,1	144	100	1,00[b]
	Lise ve üstü	189	97,9	4	2,1	193	100	
Babanın düzenli bir işte çalışma durumu (n=338)	Evet	287	97,6	7	2,4	294	100	0,60[b]
	Hayır	44	100	0	0	44	100	
Sosyal güvence varlığı (n=337)	Var	34	100	0	0	34	100	1,00[b]
	Yok	296	97,7	7	2,3	303	100	
Evde Anne Baba ve Çocuklar Dışında Sürekli Kalan Kişi Varlığı (n=341)	Evet	57	96,6	2	3,4	59	100	0,34[b]
	Hayır	277	98,2	5	1,8	282	100	
Isınma (n=341)	Kalorifer-kombi	234	97,7	7	2,3	241	100	1,00[b]
	Diğer	39	100	0	0	39	100	
Ev sahibi olma durumu (n=339)	Var	168	98,2	3	1,8	171	100	0,72[b]
	Yok	164	97,6	4	2,4	168	100	
Bilgisayar sahibi olma durumu (n=341)	Var	242	97,2	7	2,8	249	100	0,19[b]
	Yok	92	100	0	0	92	100	
		ortanca	25.-75. yüzdelik	ortanca	25.-75. yüzdelik			p değeri[c]
Annenin yaşı (n=334)		37	33-41	39	35-50			0,14
Babanın yaşı (n=338)		41	37-45	44	38-53			**0,03**
Evde yaşayan kişi sayısı (n=341)		4	4-5	4	4-4			0,45

[a]Pearson Ki-kare Testi
[b]Fisher's Exact Testi
[c]Mann Whitney U Testi

Anketi cevaplayan veliler ; aile bireyleri ve diğer olarak gruplandığında AÇİBÖ'ye göre bağımlılık durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (Fisher's Exact testi, p>0,05,Tablo 8).

Tablo 8. Anketi Cevaplayan Velilerin Kim Olduğu İle AÇİBÖ'ye Göre Bağımlılık Durumlarının Karşılaştırılması

		AÇİBÖ'ye Göre Bağımlılık Durumu								P değeri
		Semptom Yok		Sınırlı Semptom		Bağımlı		Toplam		
		n	%	n	%	n	%	n	%	
Anketi cevaplayan veli (n=341)	Anne / Baba	322	98,2	6	1,8	0	0	328	100	0,14*
	Diğer **	12	92,3	1	7,7	0	0	13	100	
Toplam		334	97,9	7	2,3	0	0	341	100	

* Fisher's Exact Testi (AÇİBÖ grupları semptom yok ve sınırlı semptom olarak 2 grup kabul edilip,tablo 4 gözlü hale getirildikten sonra analiz yapılmıştır.)

**Abi,Abla,Yenge ,Amca

Tablo 9. Anketi Cevaplayan Öğrencilerin Baba Yaşı Ortancası İle AÇİBÖ'ye Göre Bağımlılık Durumlarının Karşılaştırılması

	AÇİBÖ'ye Göre Bağımlılık Durumu (n=338)				P Değeri
	Semptom Yok (n=331)		Sınırlı Semptom (n=7)		
	Ortanca	25.-75. Yüzdelik	Ortanca	25.-75.Yüzdelik	**0,03***
Baba Yaşı (n=338)	41	37-45	44	38-53	

* Mann Whitney U Testi

Araştırmaya katılan öğrencilerin baba yaşları 55'in altı ,55 ve üzeri olarak gruplandırılarak AÇİBÖ ve BOBÖ puanlarının korelasyon analizi yapıldığında; baba yaşı daha büyük olan grubun (55 ve üzeri) AÇİBÖ ve BOBÖ ölçek puanlarının birbirleri ile genç babalara (55'in altı) kıyasla anlamlı derecede daha iyi korele olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Spearman Korelasyon Testi,Tablo 10).

Tablo 10. Baba Yaş Gruplarına göre AÇİBÖ ve BOBÖ Puanlarının Korelasyon Analizi

		BOBÖ Puan
Baba Yaşı 55'in Altı	AÇİBÖ Puan	r=0,56* p<0,005 n=320
Baba Yaşı 55 ve Üzeri	AÇİBÖ Puan	r=0,88* p=0,02 n=6
*Spearman Korelasyon Testi		

Araştırmaya katılan öğrencilerin baba yaşları 55'in altı ,55 ve üzeri olarak gruplandırılarak AÇİBÖ ve BOBÖ'ye göre bağımlılık durumları karşılaştırıldığında; baba yaşı 55'in altı olan grupta AÇİBÖ ve BOBÖ'ye göre bağımlılık durumları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunurken (McNemar Testi , p<0,001,Tablo 11), baba yaşı 55 ve üzeri olan grupta her iki ölçeğe göre bağımlılık durumları açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır (McNemar Testi, p=0,25, Tablo 11).

Tablo 11. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Baba Yaş gruplarına göre AÇİBÖ ve BOBÖ Puanlarının Karşılaştırılması

		BOBÖ'ye Göre						p değeri*
		Riskli-Bağımlı		Risk Yok		Toplam		
AÇİBÖ'ye Göre		n	%	n	%	n	%	
Baba Yaşı 55'in Altı	Sınırlı semptom	0	0,0	6	1,9	6	1,9	**p<0,001**
	Semptom yok	66	20,6	248	77,5	314	98,1	
	Toplam	66	20,6	254	79,4	320	100,0	
Baba Yaşı 55 ve Üstü	Sınırlı semptom	0	0,0	1	16,6	1	16,6	p=0,25
	Semptom yok	2	33,4	3	50,0	5	83,4	
	Toplam	2	33.4	4	66,6	6	100,0	
*McNemar Testi								

4.4. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyodemografik Özellikleri İle BOBÖ'ye Göre Bağımlılık Durumlarının Karşılaştırılması

Öğrencilerin eğitim gördükleri okullar,kaçıncı sınıfta oldukları ve cinsiyetleri ile kendilerini puanladıkları oyun bağımlılığı durumları (BOBÖ) arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır (Pearson ki-kare testi, p>0,05, Tablo 12). Anketi cevaplayan kişiler "anne","baba" ve "diğer" olarak gruplandığında öğrencilerin kendilerini puanladıkları oyun bağımlılığı durumları BOBÖ'ye göre oyun bağımlılığı durumları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Pearson ki-kare testi , p>0,05, Tablo 12).

Katılımcı öğrencilerin anne eğitim durumu ve baba eğitim durumları "lise altı" ve "lise üstü" olarak gruplandığında öğrencilerin kendilerini puanladığı BOBÖ'ye göre oyun bağımlılığı durumları açısından arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Pearson ki-kare testi, p>0,05, Tablo 12). Annenin düzenli bir işte çalışma durumu ve babanın düzenli bir işte çalışma durumu ile öğrencilerin kendilerini puanladığı BOBÖ'ye göre oyun bağımlılığı arasındaki ilişki incelendiğinde durumları açısından arasında istatistiksel bir fark saptanmamıştır (Pearson ki-kare testi, p>0,05, Tablo 12).Katılımcı öğrencilerin ailelerine ait sosyal güvence varlığı "var" ve "yok" olarak gruplanarak kendilerini puanladığı BOBÖ'ye göre oyun bağımlılığı durumları açısından aralarındaki fark istatistiksek olarak önemli bulunmamıştır (Pearson ki-kare testi, p>0,05, Tablo 12).Benzer şekilde evde anne,baba ve çocuklar dışında kalan kişi varlığı ile BOBÖ'ye göre oyun bağımlılığı arasındaki fark incelendiğinde anlamlı bir fark bulunmamıştır (Pearson ki-kare testi , p>0,05, Tablo 12).Ayrıca ailelerin ev sahibi olma durumu ve evin ısınma özellikleri ile öğrencilerin oyun bağımlılığı durumları açısından aralarında anlamlı fark olmadığı bulunmuştur (Pearson ki-kare testi, p>0,05, Tablo 12).

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne yaşı ,baba yaşı ve evde kalan kişi sayısı öğrencilerin kendilerini puanladığı BOBÖ'ye göre oyun bağımlılığı puanlarının ortancaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (Mann Whitney-U testi, p>0,05,Tablo 12).

Tablo 12. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyodemografik Özellikleri İle BOBÖ Gruplarının Karşılaştırılması

		BOBÖ grup						P değeri[a]
		risk yok		riskli-bağımlı		toplam		
		n	%	n	%	n	%	
Okul (n=350)	Altayçeşme ilkokulu	40	19,2	168	80,8	208	100	0,28
	Zümrütevler ilkokulu	34	23,9	108	76,1	142	100	
Sınıf (n=350)	3.sınıf	38	19,9	153	80,1	191	100	0,53
	4.sınıf	36	22,6	123	77,4	159	100	
Cinsiyet (n=350)	Kız	37	20,8	141	79,2	178	100	0,86
	Erkek	37	21,5	135	78,5	172	100	
Anketi cevaplayan veli (n=349)	Anne	61	22,5	210	77,5	271	100	0,53
	Baba	11	16,9	54	83,1	65	100	
	Diğer	2	15,4	11	84,6	13	100	
Annenin eğitim durumu (n=349)	Lisealtı	39	21,3	144	78,7	183	100	0,95
	Lise ve üstü	35	21,1	131	78,9	166	100	
Annenin düzenli bir işte çalışma durumu (n=349)	Evet	16	18,4	71	81,6	87	100	0,45
	Hayır	58	22,1	204	77,9	262	100	
Babanın eğitim durumu (n=346)	Lisealtı	38	25,3	112	74,7	150	100	0,09
	Lise ve üstü	35	17,9	161	82,1	196	100	
Babanın düzenli bir işte çalışma durumu (n=347)	Evet	61	20,1	242	79,9	303	100	0,27
	Hayır	12	27,3	32	72,7	44	100	
Sosyal güvence varlığı (n=346)	Var	8	23,5	26	76,5	34	100	0,74
	Yok	66	21,2	246	78,8	312	100	
Evde Anne Baba ve Çocuklar Dışında Sürekli Kalan Kişi Varlığı (n=350)	Evet	11	17,2	53	82,8	64	100	0,39
	Hayır	63	22	223	78	286	100	
Isınma (n=350)	Kalorifer-kombi	65	21,1	243	78,9	308	100	0,96
	Diğer	9	21,4	33	78,6	42	100	
Ev sahibi olma durumu (n=347)	Var	41	23,2	136	76,8	177	100	0,32
	Yok	32	18,8	138	81,2	170	100	
Bilgisayar sahibi olma durumu (n=350)	Var	46	18,1	208	81,9	254	100	**0.02**
	Yok	28	29,2	68	70,8	96	100	
		ortanca	25.-75. yüzdelik	ortanca	25.-75. yüzdelik	p değeri[c]		
Annenin yaşı		37	34-40	37	33-41			0,86
Babanın yaşı		42	38-45	41	37-45			0,65
Evde yaşayan kişi sayısı		5	4-5	5	4-5			0,83

[a]Pearson Ki-kare Testi
[b]Fisher's Exact Testi
[c]Mann Whitney U Testi

Araştırmaya katılan öğrencilerin bilgisayar sahibi olma durumları ile oyun bağımlısı olma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Pearson ki-kare testi, p=0,02,Tablo 13).

Tablo 13. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Bilgisayar Sahibi Olma Durumu İle BOBÖ'ye Göre Bağımlılık Durumlarının Karşılaştırılması

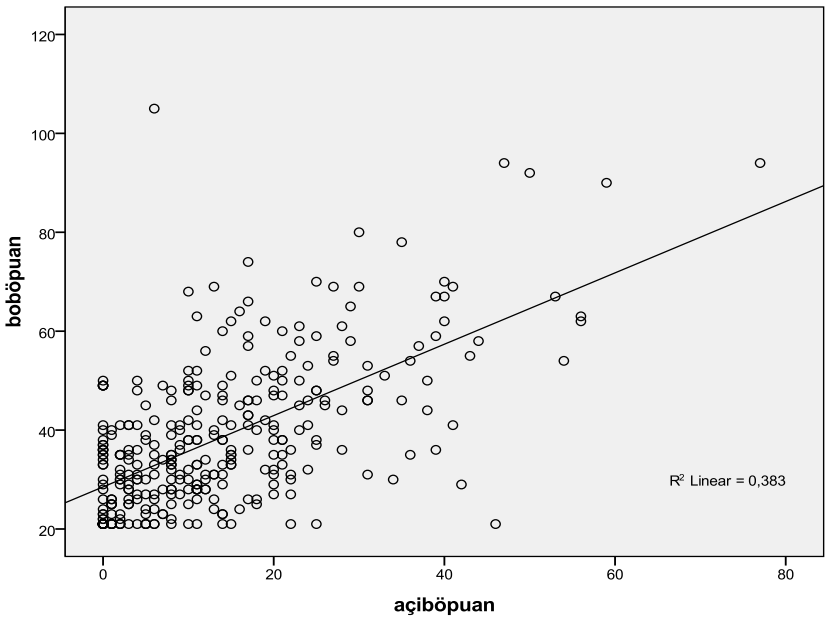
	BOBÖ'ye Göre						p değeri
	Riskli-bağımlı		Risk yok		toplam		
	n	%	n	%	n	%	
Bilgisayarı Olan	46	18,1	208	81,9	254	100	0,02*
Bilgisayarı Olmayan	28	29,2	68	70,8	96	100	
Toplam	74	21,1	276	78,9	350	100	
* Pearson Ki-kare Testi							

4.5. Araştırmaya Katılan AÇİBÖ ve BOBÖ Ölçek Puanlarının Korelasyonu

Araştırmaya katılan öğrencilerin AÇİBÖ ve BOBÖ ölçek puanları Spearman Korelasyon Testi ile karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı düşük- orta düzey korelasyon saptanmıştır (Spearman Korelasyon testi, Tablo 14).

Tablo 14. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin AÇİBÖ İle BOBÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	BOBÖ Puan (n=350)
AÇİBÖ Puan (n=341)	r=0,570* p< 0,001*
*Spearman Korelasyon Test	

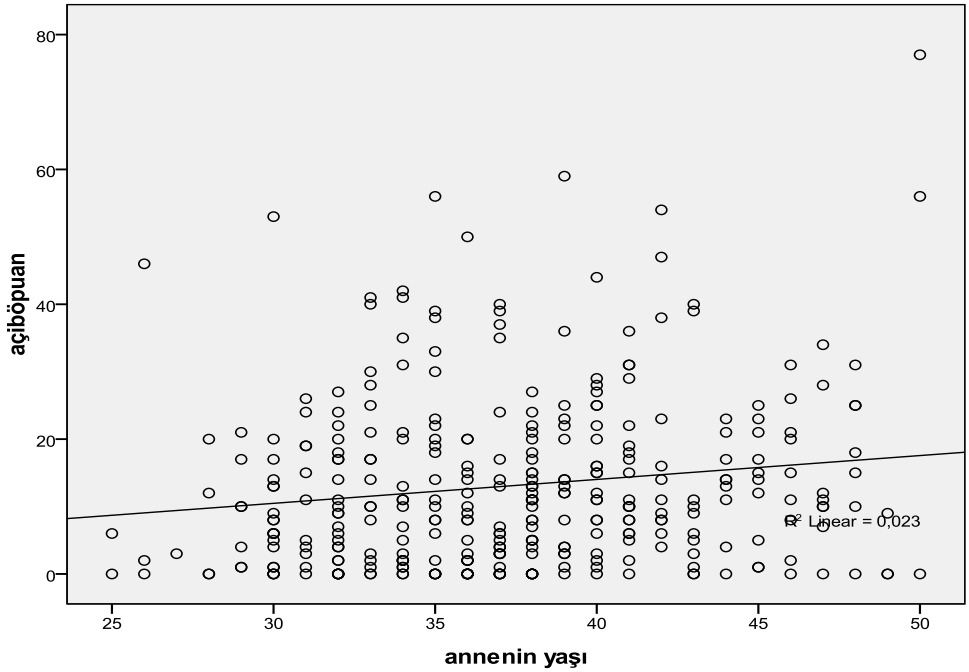


Şekil 1.Araştırmaya Katılan Öğrencilerin AÇİBÖ Ve BOBÖ Puanlarının Karşılaştırılması

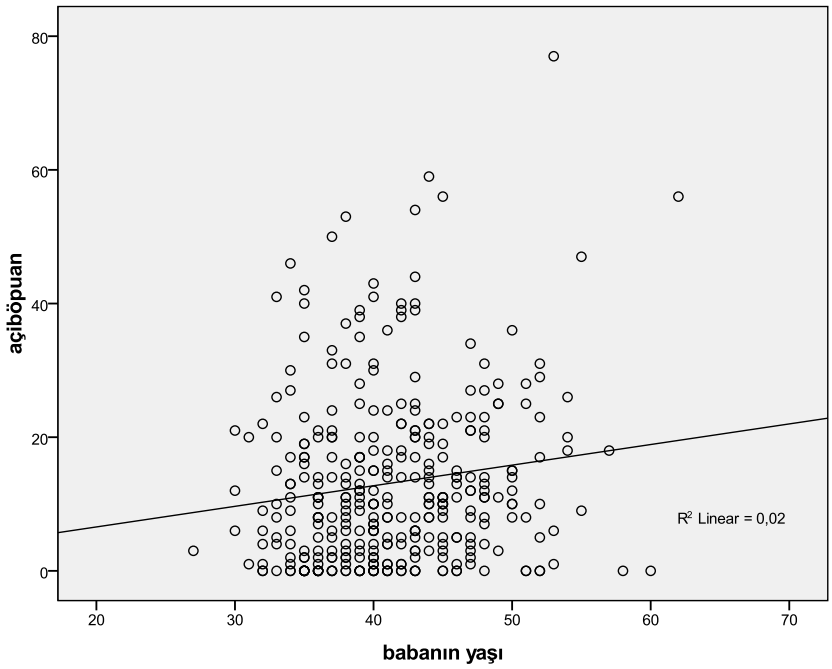
Araştırmaya katılan öğrencilerin anne yaşları ve baba yaşları ile AÇİBÖ puanları istatistiksel olarak anlamlı olarak düşük korelasyon saptanmıştır (Spearman Korelasyon testi , Tablo 15).

Tablo 15. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin AÇİBÖ ve BOBÖ puanlarının Anne ve Baba Yaşları ile Karşılaştırılması

	AÇİBÖ Puan	BOBÖ Puan
Annenin Yaşı (n=362)	r=0,157 p=0,004 n=336	r=0,33* p=0,54 n=345
Babanın Yaşı (n=359)	r=0,137 p=0,01 n=338	r=0,016* p=0,76 n=347
*Spearman Korelasyon Test		



Şekil 2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin AÇİBÖ Puanları İle Anne Yaşlarının Karşılaştırılması



Şekil 3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin AÇİBÖ Puanları İle Baba Yaşlarının Karşılaştırılması

4.6. AÇİBÖ İle BOBÖ Ölçek Maddelerinin Korelasyon Analizleri

Velilerce öğrencinin internet bağımlılığı hakkında yanıtlanan AÇİBÖ ‘deki bazı maddeler ile, öğrencinin kendi oyun bağımlılığını puanladığı BOBÖ’deki benzer maddelerin korelasyon analizleri yapılmıştır.

Tablo 16. AÇİBÖ 20.Madde İle BOBÖ 2. Madde Korelasyonu

AÇİBÖ 20.Madde	BOBÖ 2.Madde Bilgisayar oyunu oynarken biri beni engellediğinde sinirlenirim.
Hangi sıklıkla çocuğunuz internette geçireceği zaman konusunda sınır koyduğunuzda kızgın ya da kavgacı olur?	r=0,42* p<0,001 n=359
*Spearman Korelasyon Test	

AÇİBÖ 20. maddesinde bulunan “Hangi sıklıkla çocuğunuz internette geçireceği zaman konusunda sınır koyduğunuzda kızgın ya da kavgacı olur?” sorusu ile BOBÖ 2. Maddesinde bulunan “Bilgisayar oyunu oynarken biri beni engellediğinde sinirlenirim” önermesi istatistiksel olarak anlamlı olmak ile birlikte orta düzeyde korele bulunmuştur Tablo 16. AÇİBÖ 20.Madde İle BOBÖ 2. Madde Korelasyonu (Spearman Korelasyon testi ,Tablo 16).

Tablo 17. AÇİBÖ 20. Madde İle BOBÖ 8. Madde Korelasyonu

Tablo 16. AÇİBÖ 20.Madde İle BOBÖ 2. Madde Korelasyonu

AÇİBÖ 20.Madde	BOBÖ 8.Madde Bilgisayarda oyun oynamama izin vermedikleri için aileme kızarım.
Hangi sıklıkla çocuğunuz internette geçireceği zaman konusunda sınır koyduğunuzda kızgın ya da kavgacı olur?	r=0,41* p<0,001 n=359
*Spearman Korelasyon Test	

AÇİBÖ 20. maddesinde bulunan "Hangi sıklıkla çocuğunuz internette geçireceği zaman konusunda sınır koyduğunuzda kızgın ya da kavgacı olur?" sorusu ile BOBÖ 8. Maddesinde bulunan "Bilgisayarda oyun oynamama izin vermedikleri için aileme kızarım." önermesi istatistiksel olarak anlamlı olmak ile birlikte orta düzeyde korele bulunmuştur (Spearman Korelasyon testi ,Tablo 17).

Tablo 18. AÇİBÖ 2. Madde İle BOBÖ 15. Madde Korelasyonu

AÇİBÖ 2.Madde	BOBÖ 15. Madde Bilgisayarda oyun oynamak için ödevimi aksattığım olur.
Hangi sıklıkla çocuğunuz internette zaman harcamak için günlük ev işlerini ihmal eder?	r=0,30* p<0,001 n=358
*Spearman Korelasyon Test	

AÇİBÖ 2. maddesinde bulunan “Hangi sıklıkla çocuğunuz internette zaman harcamak için günlük ev işlerini ihmal eder?” sorusu ile BOBÖ 15. Maddesinde bulunan “Bilgisayarda oyun oynamak için ödevimi aksattığım olur.” önermesi istatistiksel olarak anlamlı olmak ile birlikte düşük düzeyde korele bulunmuştur (Spearman Korelasyon testi ,Tablo 18).

Tablo 19. AÇİBÖ 14. Madde İle BOBÖ 2. Madde Korelasyonu

AÇİBÖ 14.Madde	BOBÖ 2. Madde Bilgisayar oyunu oynarken biri beni engellediğinde sinirlenirim.
Hangi sıklıkla çocuğunuz internette iken rahatsız edildiğinde kontrolünü kaybeder,bağırır ya da rahatsız olmuş gibi hareketler yapar?	r=0,39* p<0,001 n=359
*Spearman Korelasyon Test	

AÇİBÖ 14. maddesinde bulunan “Hangi sıklıkla çocuğunuz internette iken rahatsız edildiğinde kontrolünü kaybeder, bağırır ya da rahatsız olmuş gibi hareketler yapar?” sorusu ile BOBÖ 2. Maddesinde bulunan “Bilgisayar oyunu oynarken biri beni engellediğinde sinirlenirim.” önermesi istatistiksel olarak anlamlı olmak ile birlikte düşük düzeyde korele bulunmuştur (Spearman Korelasyon testi ,Tablo 19).

Tablo 20. AÇİBÖ 6.Madde İle BOBÖ 17.Madde Korelasyonu

AÇİBÖ 6. Madde	BOBÖ 17.Madde Okul dışındaki vaktimin çoğunu bilgisayar oyunu oynayarak geçiririm.
Hangi sıklıkla çocuğunuz odasında yalnız başına bilgisayarda oyun oynayarak geçirir?	r=0,19* p<0,001 n=357
*Spearman Korelasyon Test	

AÇİBÖ 6. maddesinde bulunan "Hangi sıklıkla çocuğunuz odasında yalnız başına bilgisayarda oyun oynayarak geçirir?" sorusu ile BOBÖ 17. Maddesinde bulunan "Okul dışındaki vaktimin çoğunu bilgisayar oyunu oynayarak geçiririm." önermesi iarasında korelasyon olmadığı saptanmıştır. (Spearman Korelasyon testi ,Tablo 20).

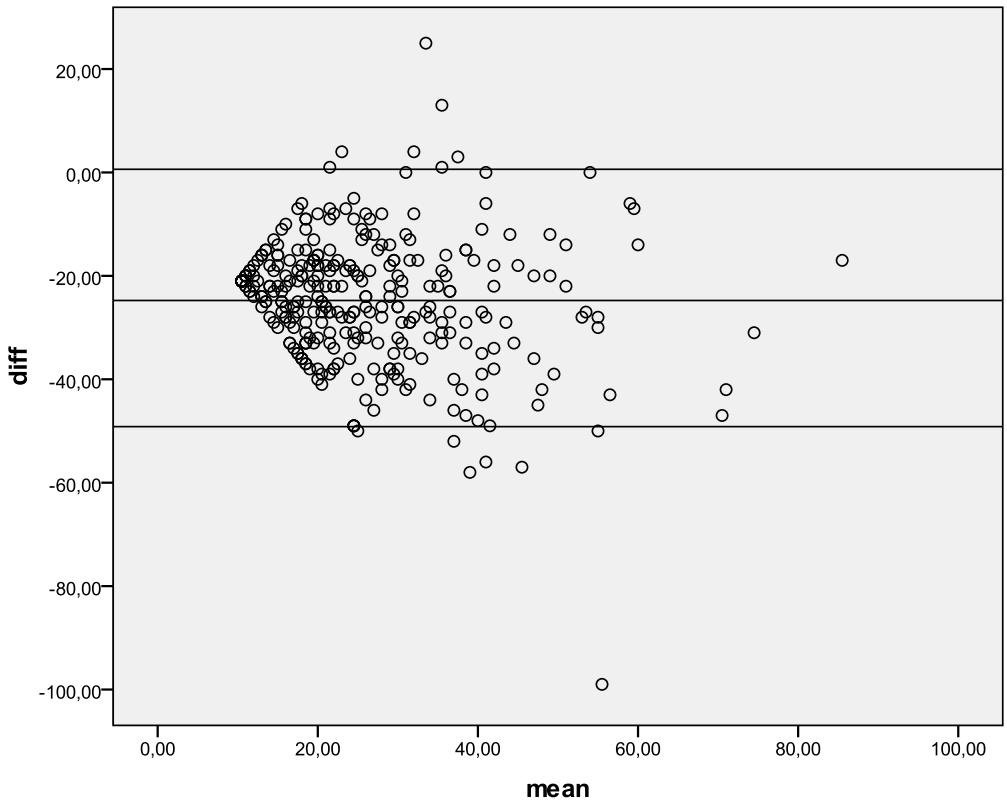
Tablo 21. AÇİBÖ 16.Madde İle BOBÖ 21. Madde Korelasyonu

AÇİBÖ 16.Madde	BOBÖ 21. Madde Bilgisayarda oyun oynamayı diğer aktivitelere (spor yapma,tv izleme vb.) tercih ederim.
Hangi sıklıkla çocuğunuz yapmaktan hoşlandığı hobi ve/veya dışarıda bir etkinlik yapmak yerine internette zaman geçirmeyi seçer?	r=0,30* p<0,001 n=356
*Spearman Korelasyon Test	

AÇİBÖ 16. maddesinde bulunan "Hangi sıklıkla çocuğunuz yapmaktan hoşlandığı hobi ve/veya dışarıda bir etkinlik yapmak yerine internette zaman geçirmeyi seçer?" sorusu ile BOBÖ 21. Maddesinde bulunan "Bilgisayarda oyun oynamayı diğer aktivitelere (spor yapma,tv izleme vb.) tercih ederim." önermesi istatistiksel olarak anlamlı olmak ile birlikte düşük düzeyde korele bulunmuştur (Spearman Korelasyon testi ,Tablo 21).

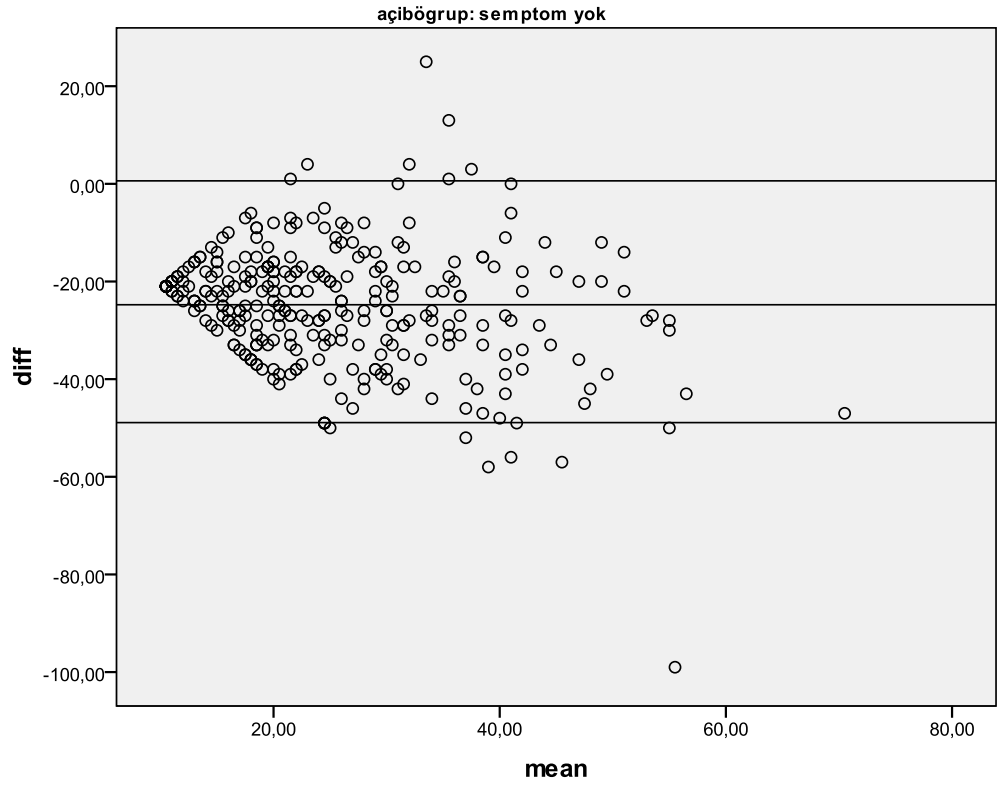
4.7. AÇİBÖ ve BOBÖ Bland-Altman Analiz Sonuçları

Araştırmaya katılan öğrencilerin velileri tarafından yanıtlanan AÇİBÖ'ye göre öğrencilerin aldığı AÇİBÖ ölçek puanları ve araştırmaya katılan öğrencilerce yanıtlanan BOBÖ'ye göre öğrencilerin aldığı BOBÖ ölçek puanları Bland-Altman analizi ile karşılaştırılmıştır.

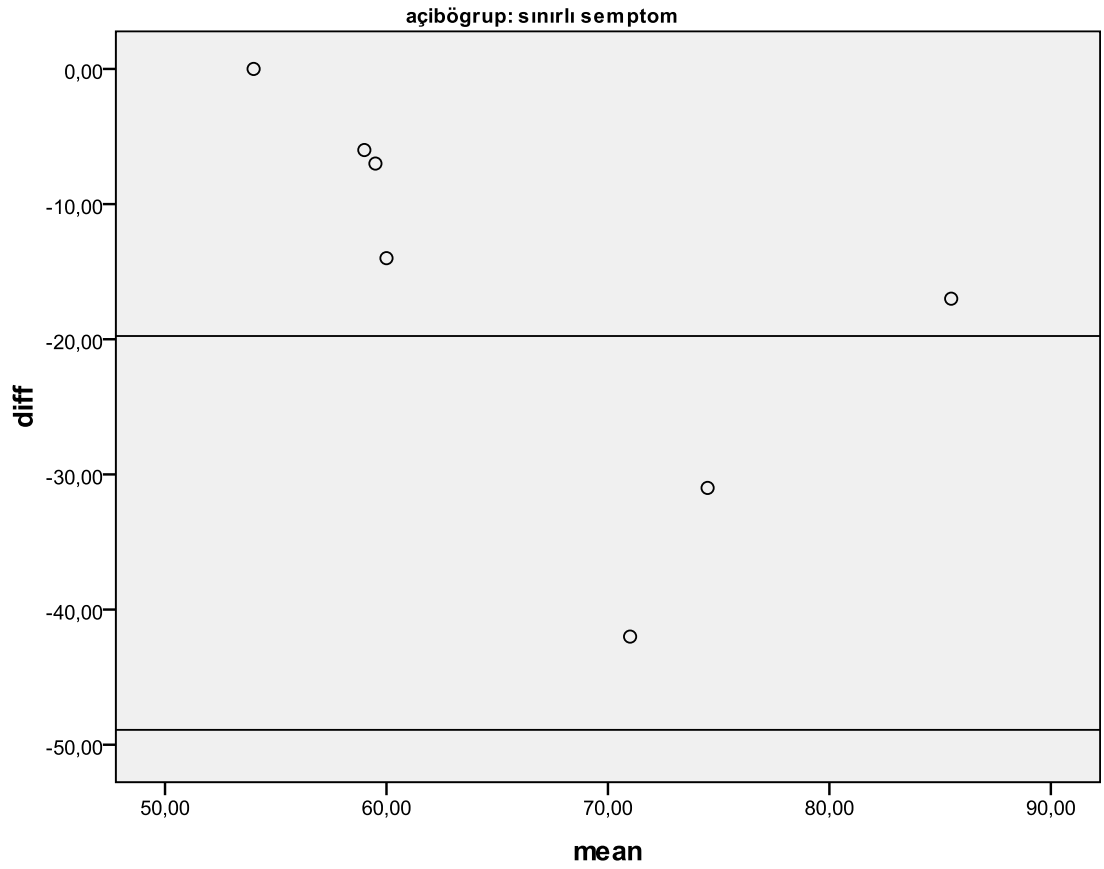


Şekil 4. AÇİBÖ ve BOBÖ Bland- Altman Serpme Grafiği

Araştırmaya katılan öğrencilerin velileri tarafından yanıtlanan AÇİBÖ'ye göre öğrencilerin aldığı AÇİBÖ ölçek puanları ve araştırmaya katılan öğrencilerce yanıtlanan BOBÖ'ye göre öğrencilerin aldığı BOBÖ ölçek puanları Bland-Altman analizi ile karşılaştırıldığında; öğrencilerin aldığı AÇİBÖ ve BOBÖ ölçek puanlarının birbirleri ile disagree olduğu (uyuşmadığı) sonucu bulunmuştur (Şekil 4).

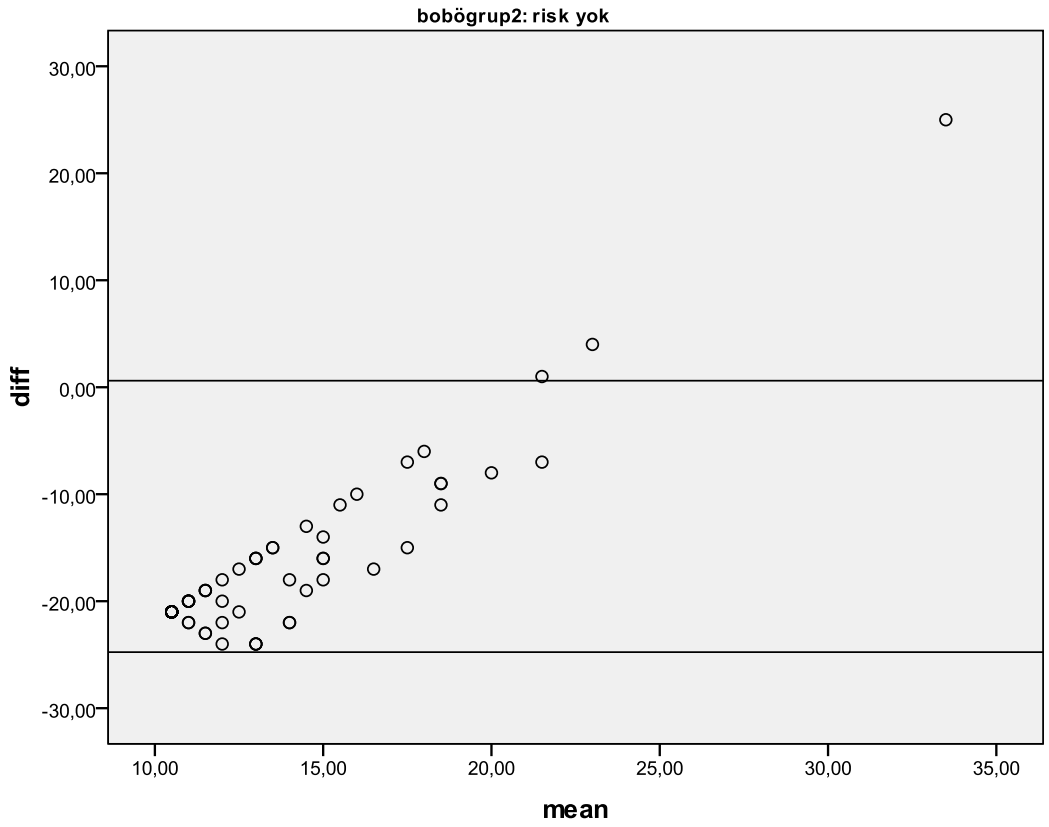


Şekil 5. AÇİBÖ'ye Göre Semptom Olmayan Grupta Bland- Altman Serpme Grafiği

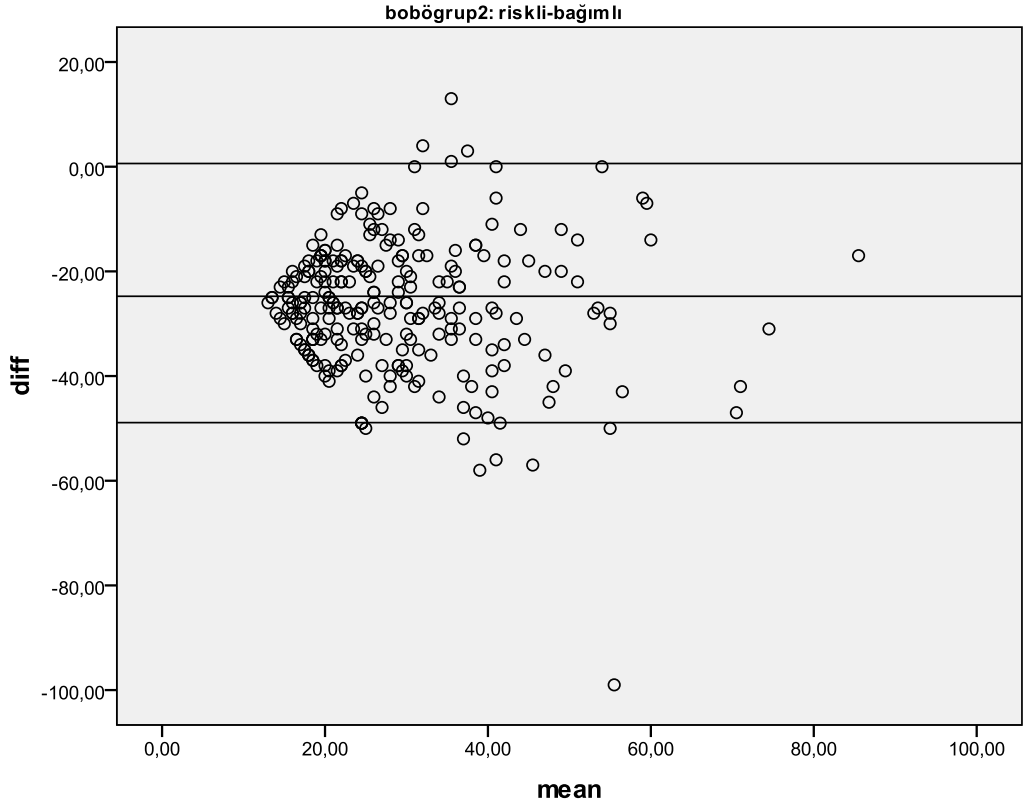


Şekil 6. AÇİBÖ'ye Göre Sınırlı Semptom Olan Grupta Bland- Altman Serpme Grafiği

Araştırmaya katılan öğrencilerin velileri tarafından yanıtlanan AÇİBÖ'ye göre ‘Semptom Olmayan’ grupta yer alan öğrencilerin AÇİBÖ ölçek puanları ile araştırmaya katılan öğrencilerce yanıtlanan BOBÖ’ye göre öğrencilerin aldığı BOBÖ ölçek puanları Bland- Altman analizi ile karşılaştırıldığında ; ‘Sınırlı Semptom’ olan grupta yer alan öğrencilere göre daha fazla disagree olduğu (uyuşmadığı) sonucuna ulaşılmıştır (Şekil 5, Şekil 6).



Şekil 7. BOBÖ'ye Göre Risk Olmayan Grupta Bland-Altman Serpme Grafiği



Şekil 8. BOBÖ'ye Göre Riskli-Bağımlı Grupta Bland- Altman Serpme Grafiği

Araştırmaya katılan öğrencilerce yanıtlanan BOBÖ'ye göre ‘Risk Olmayan’ grupta yer alan öğrencilerin aldığı BOBÖ ölçek puanları ile araştırmaya katılan öğrencilerin velileri tarafından yanıtlanan AÇİBÖ’ye göre öğrencilerin aldığı AÇİBÖ ölçek puanları Bland- Altman analizi ile karşılaştırıldığında; ‘Riskli-Bağımlı’ grupta yer alan öğrencilere göre daha fazla disagree olduğu (uyuşmadığı) sonucuna ulaşılmıştır (Şekil 7, Şekil 8).

5. TARTIŞMA

Çalışmamız İstanbul ili Maltepe ilçesindeki ilkokul öğrencilerinde ekran bağımlılığına eğilim düzeyini saptamak, eğilim ile ilişkili faktörleri belirlemek ve ailelerin çocuklarının eğilimleri ile ilgili farkındalıklarını belirlemeyi amaçlayarak gerçekleştirilmiş,farklı sosyoekonomik seviyedeki iki devlet okulundaki 3. ve 4. sınıf 369 öğrenci ve aynı öğrencilerin velilerine anket uygulanmıştır.

5.1. Sosyodemografik Özellikler ile Ekran Bağımlılığına Eğilim Arasındaki İlişki

Çalışmamızda araştırmaya dahil edilen öğrencilerin AÇİBÖ'ye göre % 2,2'sinin BOBÖ'ye göre ise % 79,2'sinin ekran bağımlılığına eğilimi olduğu saptanmıştır. Araştırmaya katılan öğrenciler bağımlı grup kabul edildiğinde AÇİBÖ ve BOBÖ ölçek puanları arasında istatistiksel olarak da anlamlı fark bulunmuştur.

Araştırmaya dahil edilen 369 öğrencinin % 59,6'sı yüksek sosyoekonomik seviyeye göre tabakalanmış gruptan seçilen Altayçeşme İlkokulunda, %40,4'ü düşük sosyoekonomik seviyeye göre tabakalanmış gruptan seçilen Zümrütevler İlkokulunda eğitim görmektedir.Yapmış olduğumuz analizler sonucu bu iki okuldan herhangi birinde eğitim görmenin ekran bağımlılığına eğilim bakımından her iki ölçek skoru ile de istatistiksel olarak anlamlı farka sahip olmadığı saptanmıştır.

Ülkemizde 2016 yılında Kayri ve Günüç tarafından, yüksek ve düşük sosyoekonomik koşullara sahip öğrencilerin internet bağımlılığı açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesini amaçlayarak yapılmış bir çalışmada; sosyoekonomik düzeyi yüksek öğrenciler için özel bir kolej ve sosyoekonomik düzeyi düşük öğrenciler için ise yarı kırsal bölgedeki bir devlet okulu seçilmiştir. Elde edilen bulgulara göre sosyoekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerden %27,8'inin internet bağımlısı olmadığı, %45,5'inin risk grubunda olduğu ve %26,7'sinin internet bağımlısı olduğu belirlenmiştir. Buna karşın sosyoekonomik düzeyi düşük olan öğrencilerden %48,7'sinin internet bağımlısı olmadığı, %42,2'sinin risk grubunda olduğu ve %9,1'inin internet bağımlısı olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak yüksek ve düşük sosyoekonomik düzeylere sahip

öğrencilerin bağımlılık oranlarında (Yüksek: %26,7; Düşük: %9,1) önemli bir farklılık olduğu görülmüştür (56).

Başka bir ifadeyle söz konusu çalışmada sosyoekonomik düzeyi yüksek olan ailelerin çocuklarının internet bağımlısı olma ihtimallerinin daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bizim çalışmamızda ise farklı sosyoekonomik seviyelerine göre seçilen iki okul arasındaki farkın araştırma sonucumuza etki edecek kadar büyük olmaması, araştırmaya katılan öğrencilere ve ailelere uygulanan ölçeklerin iki araştırmada birbirinden farklı olması olabilir.

Çalışmamızda cinsiyetler arasında internet bağımlılığı ölçeğinden alınan puanlar bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır. Ülkemizde ve yurtdışında konu ile ilgili yapılmış çalışmalar incelendiğinde internet bağımlılığının erkek cinsiyette daha sık görüldüğü belirtilmiştir (57). Horzum'un 2011 yılında Sakarya il merkezinde yapmış olduğu bir çalışmada; cinsiyet açısından erkek öğrencilerin oyun oynamayı bırakamama, oyunu gerçek hayatıyla ilişkilendirme, oyunu oynamaktan dolayı görevleri aksatma, oyun oynamayı başka etkinliklere tercih etme ve toplam oyun bağımlılığı düzeylerinin kız öğrencilere göre oldukça yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgu Funk (1993), Fisher (1994), Griffiths ve Hunt (1995), Griffiths ve Hunt (1998), Hauge ve Gentile, (2003), Sherry, deSouza, Greenberg ve Lachlan (2003), Onay, Tüfekçi ve Çağıltay (2005) araştırmaları ile tutarlı olmakla birlikte, Stanford University School of Medicine'da 2008 yılında yapılan çalışmada, erkeklerin kadınlara göre daha fazla oyun bağımlısı olduğu bulunmuştur (58-61). Bunun sebebi olarak ise oyun boyunca erkeklerin kadınlara göre beyinlerindeki memnuniyet bölgesinin daha fazla aktif olduğu tespit edilmiştir (34). Oysaki Suudi Arabistan'da 276 öğrenci ile yapılan çalışmada kız çocuklarında, psikolojik stres ve uyku bozukluğu olan çocuklarda internet oyun bağımlılığı ile ilişkili bulunmuştur (62). Ayrıca toplumda bilgisayarların erkek oyuncağı olarak görülmesi ve erkek çocukların internet kafelerde bilgisayar kullanabilme olanağının daha fazla olması da buna eklenebilir.

Bilge'nin 2012 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki ilköğretim çağı çocukların bilgisayar bağımlılığı eğilimlerinin değerlendirmesini yapmak için yürüttüğü araştırmada 5. Sınıf düzeyindeki öğrencilerinin bilgisayar bağımlılık

eğilimlerini incelemiş, çalışmada ulaşılan sonuçlarda, öğrencilerde bilgisayara olan bağımlılık eğiliminin önemsenecek boyutta olmadığını, bununla beraber, bilgisayara olan bağımlılığın cinsiyet ve bilgisayar sahibi olup olmadığına göre anlamlı fark göstermediği bulunmuştur(63). Araştırmamızda da cinsiyetler arası farkın yakalanamamış olması, araştırmaya dahil edilen öğrencilerin ilkokul 3.ve 4. sınıf öğrencilerinde, yani yaş ortalaması mevcut literatürde yapılmış çalışmalara göre daha küçük olan bir populasyonda (10- 11 yaş) uygulanmış olması ,ayrıca araştırma grubumuzdaki çocukların bilgisayar ve internet kullanımına erişim olanakları arasında cinsiyetin önemli bir etken olmaması mevcut sonucu açıklayıcı bir etmen olabilir.

Bizim çalışmamızda araştırmaya dahil edilen öğrencilerin 3. veya 4. sınıfa devam etmeleri ile ekran bağımlılığına eğilimleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Oysa ki Horzum'un 2011 yılında Sakarya il merkezinde 3 ilköğretim okulunun 3.,4. ve 5. Sınıf 889 öğrenci dahil ederek gerçekleştirmiş olduğu , bizim de çalışmamızda kullanmış olduğumuz BOBÖ ölçeğinin geliştirilmesi sırasında dördüncü sınıfların bilgisayar oyunu oynama bağımlılığının diğer sınıflara (3.-5.sınıflara) göre yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (34). Araştırmanın başka bir değişkeni olan yaşa göre bilgisayar oyun bağımlılığı düzeyi değişimleri incelendiğinde; çocukların bilgisayar oyun bağımlılık düzeylerinin, çocukların yaşları bakımından anlamlı bir fark göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Dündar ve arkadaşlarının 2013'te yaptığı araştırmada da, sınıf düzeyine göre bağımlılık eğilimleri incelendiğinde elde edilen sonuçlar bizim araştırmamızın sonucu ile örtüşmektedir (64).

Araştırmamıza katılan öğrencilerin anne eğitim durumu incelendiğinde % 47,3'ü 'lise ve üzerinde' eğitim durumuna, baba eğitim durumu incelendiğinde ise % 56,7'sinin 'lise ve üzerinde' eğitim durumuna sahip olduğu bulunmuştur. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2013 (TNSA) verilerine göre kadınlarda 'lise ve üzerinde' eğitim durumu % 20,5 iken ,erkeklerde %29,1 'dir. Bu farklılığın sebebi çalışmamızı İstanbul 'un sosyoekonomik düzeyi görece yüksek bir ilçesinde yapmış olmamız olabilir. Ayrıca annelerin %24,7'si düzenli gelir getiren bir işte çalışırken, %75,3 ü çalışmamakta, babaların %86,9'u düzenli gelir getiren bir işte çalışırken, %13,1'i çalışmamaktadır. Hanehalkı işgücü araştırması sonuçlarına göre; 2015 yılında, Türkiye'de 15 ve daha yukarı yaştaki nüfus içerisinde istihdam oranı %46

olup, bu oran erkeklerde %65 , kadınlarda ise %27,5 olarak bulunmuştur.Bu sonuçlardaki farklılığın nedeni ise araştırmamızı yapmış olduğumuz İstanbul ilindeki iş bulma imkanının daha fazla olması olabilir.Araştırmamız sonucu elde ettiğimiz verilere göre anne ve baba eğitim durumunun çocuğun ekran bağımlılığına eğilimi üzerinde etkisinin bulunmadığı yönündedir. İkiz ve arkadaşlarının 2015'te lise öğrencilerinde yapmış olduğu bir araştırmaya göre ebeveynlerin eğitim düzeyi yükseldikçe ergenler internetin olumsuz sonuçlarından daha çok etkilenmekte, interneti daha yoğun olarak kullanmakta ve daha çok problemli internet kullanımı göstermekte olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır (65) . Benzer şekilde Eftekin'in 2015'de ki çalışmasında da ebeveynlerin eğitim düzeyi arttıkça lise öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeyinin arttığı tespit edilmiştir (66). Yüksek eğitim düzeyine sahip bir ebeveyn teknolojik gelişmeleri daha yakından takip ederek, interneti günlük yaşamının her alanında aktif olarak kullanabilmekte,bu ebeveynler daha küçük yaşta iken çocuklarına internet kullanım olanağı ve kolaylığı sağlayarak internet kullanımı konusunda çocuklarına rol model olabilmektedirler. Elde edilen sonuçlara göre, eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin interneti daha sık kullandıkları ve çocukları tarafından model alındıkları şeklinde de yorumlanabilir. Tam tersi şekilde Çin'de ve 6 Batı Avrupa Ülkesinde yapılan çalışmalardaebeveynin eğitim düzeyi düştükçe ergenlerde problemli internet kullanımının görülme olasılığının daha yüksek olduğu saptanmıştır (67, 68). Bu farklılık yaşam tarzı ve anlayışındaki kültürel farklılıkların bir göstergesi olabilir.

Araştırmaya katılan öğrenci velilerinin %10,4'ü ailenin herhangi bir sağlık sigortası olmadığını belirtirken,%83'ü Genel Sağlık Sigortasına, % 5,8'i ise Özel Sağlık Sigortasına sahip olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğrenci velilerinin 65 (%17,6)'inin evinde anne, baba ve çocuklar dışında sürekli kalan biri vardır.Evde yaşıyan kişi sayısı ortancası 4(4-5)'dür. 324 (%87,8) katılımcının evinde ısınma sistemi olarak kalorifer-kombi mevcutken, 43(%11,6) katılımcı ise ısınma gereksinimini soba ile sağlamaktadır.

Katılımcıların %50,5'inin kendine ait evi var iken,%41'i kirada,%1,4'ü lojmanda oturduklarını ifade etmiştir. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2013 (TNSA) verilerine göre hanelerin %52'sinde üç kişi, %24'ünde dört kişi yaşamakta ve dörtte birinde beş ve üzeri hane halkı üyesi bulunmaktadır.Kentsel kesimde ortalama hane

halkı büyüklüğü 3,6 kişi olarak hesaplanmıştır.Bu durum araştırmamızla benzerlik göstermektedir. TNSA 2013 verilerine göre ısınma tipinde kalorifer-kombi kullanımı,herhengi bir sağlık sigortasına sahip olma oranı ve kendine ait evi olma durumu da araştırmamıza göre düşük olarak bulunmuştur.Bu durumun en önemli nedeni araştırmamızın gerçekleştirildiği il ve ilçenin Türkiye geneline göre daha gelişmiş olması olarak kabul edilebilir.

Bizim çalışmamızda bulgular sonucunda araştırmaya katılan öğrencilerin bilgisayara sahip olma durumuna göre; bilgisayar sahibi olan öğrencilerin internet bağımlılığı puan ortalamaları, bilgisayar sahibi olmayan öğrencilerden istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuç, internet bağımlılığının bilgisayara sahip olma değişkeni acısından değerlendirildiğinde bilgisayar sahibi olanların olmayanlara gore daha fazla internet bağımlılığına eğilimli olduklarını belirten diğer araştırmaları desteklemektedir (69-71). Özellikle kendi odasında bilgisayar ve tv bulunan çocuklarda daha fazla ekran bağımlılığı bulunduğu sonucuna ulaşmış çalışmalar da mevcuttur(72, 73). Bilgisayara sahip olma durumunun internete bağlanma noktasında sunduğu özgürlük düşünüldüğünde bu durumun beklenen bir durum olduğu söylenebilir. Bu bulgu ile farklılık gösteren araştırma sonuçları da vardır. Örneğin Horzum'un 2011'de ilköğretim üçüncü, dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin evde bilgisayara sahip olma durumuna göre bağımlılık düzeyleri arasında bir farklılık olmadığı saptanmıştır (34).

5.2. AÇİBÖ ve BOBÖ Ölçek Skorlarının Yorumlanması

Çalışmamızda araştırmaya dahil edilen öğrencilerin AÇİBÖ'ye göre % 2,2'sinin BOBÖ'ye göre ise % 79,2'sinin ekran bağımlılığına eğilimi olduğu saptanmıştır. Budak (2016) çalışmasında 1700 öğrenciden 22 öğrencinin (% 1.3) internet bağımlısı olduğunu, 193 öğrencinin (% 11.4) de internet bağımlılık riski taşıdığını ifade etmiştir . Şahin (2011) 710 öğrenciden 9 öğrenciyi (% 1.3) internet bağımlısı, 101 öğrenciyi (% 14.2) ise internet bağımlılık riski taşıyan olarak belirlemiştir. Çalışgan'ın (2013) çalışmasında da internet bağımlılığı ölçeği uygulaması sonucunda 1 öğrencinin (% 0.2) internet bağımlısı olduğu, 22 öğrencinin (% 3.5) internet bağımlılık riski taşıdığı sonucuna varılmıştır . Kılınç ve Doğan'ın (2014) 7. ve 8. sınıf öğrencileri ile yapmış olduğu araştırmasında öğrencilerin %10.7'sinin internet

bağımlısı ve % 11.7'sinin de bağımlılık riski taşıdığını belirtmiştir. Cömert ve arkadaşları (2009) İstanbul'da 2209 öğrenci ile yaptıkları çalışmada internet bağımlılık düzeyini % 4.5, riskli internet bağımlılık düzeyini ise % 21.2 olarak saptamışlardır (74-76). Bu araştırma sonuçlarından da anlaşılacağı gibi ekran bağımlılığı eğilimi ile ilgili literatürde çok farklı sonuçlara ulaşılmıştır.Gerek örneklemlerin farklı özellikte olması gerekse ölçüm metodlarındaki farklılıklar bu sonucun nedenleri arasında olabilir.

Araştırmamızın en önemli sonuçlarından biri de aileye ve çocuğa uyguladığımız ölçeklerin sonuçlarının birbirinden çok farklı olmasıdır. Bu bulgunun göstergesi olarak da ailelerin çocuklarındaki bağımlılık eğilimlerinin farkında olmadıkları yorumu yapılabilir. Çocuklar tarafından doldurulmuş ölçeklerin, veliler tarafından ellerinde olmasına rağmen incelenmediği sonucuna varabilmek de mümkündür. Oysaki literatürdeki genel kanı, ebeveynlerin çocuklarının ekran karşısında geçirdikleri süreyi takibi ve kontrolünün internet bağımlılığının temel bir inhibitörü olduğu yönündedir ve bu nedenle de, çocuklar günlük rutinlerinde denetlenmeli ve aile ve açık hava aktivitelerine katılmaya teşvik edilmelidir (77). Ailelerin süre takibi ve sınırlandırma davranışlarının okul öncesi grupta daha etkin bir şekilde yürütülmesi gerektiğini, ergen yaş grubunda ise daha uzlaşmacı ve anlayışlı bir tutumun ergenle çatışmaya girmeden sergilenmesinin gerektiğini vurgulayan, ihtiyaç halinde ergen çocuk sahibi ailelerin profesyonel destek almalarını öneren çalışmalar da literatürde mevcuttur (78-82). 2014 yılında Lobel ve arkadaşları tarafından 12 yaş grubu çocuk ve aileri ile yapılmış bir çalışmada ise bizim araştırma sonucuna aykırı bir şekide ailelerin çocuklarının oyun oynama sıklığı ile ilgili beyanlarının çocuklarına göre çok daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır (83).

Örneğin 2009 yılında Park tarafından 903 adelosan ile yapılan aile ile ilişkili faktörler ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkinin irdelendiği çalışmanın sonuçlarına göre de ; internet bağımlılığı ile ebeveynler ve çocuklar arasındaki ilişkilerin kalitesinin, birlikte geçirilen zamanın uzunluğundan çok ilişkinin niteliği ile ilgili olduğu, ayrıca iyi aile iletişiminin ve farkındalığının ergenlerin olumsuz davranışları üzerinde önemli yapıcı etkilere sahip olabileceği saptanmıştır (84). Schneiderin 2017 yılında gerçekleştirdiği 14 çalışmayı kapsayan sistematik derlemede de ; çocuklarda ekran bağımlılığının aile ile ilgili bir çok faktör ile

ilişkilendirilebileceği sonucuna varılmıştır (85). Ayrıca, bu çalışmanın bulguları ile benzer özellikleri inceleyen 2017 yılında 12-14 yaş arası 1095 çocuk ve ailesi ile gerçekleştirilen başka bir çalışmada da erken ergenlik dönemindeki çocukların sadece kendilerinin değil aynı zamanda ebeveyn ruh sağlığının da ekran bağımlılığı ile ilgili olduğunu gösteren kanıtlar sunmakta, yine ergen ve ebeveynin ruh sağlığı dikkate alınmalıdır sonucu ortaya çıkmaktadır (86). Literatürden de elde edilen veriler ışığında özellikle ailede çocukların en çok da anneleri ile iletişiminin önemi vurgulanmış, ekran bağımlılığı konusunda farkındalık ve müdehalede anneye düşen rolün önemli olduğu sonucu elde edilmiştir. Örneğin 2007'de Şangay'da 5122 ergen ile yapılan kapsamlı bir araştırmanın sonuçlarına göre; ergenlerin kötü anne-çocuk ilişkilerinin, kötü baba-çocuk ilişkisine göre internet bağımlılığını arttırmada 2 kat daha etkili olduğu sonucuna varılmıştır(87).Yine aile ilişkisi ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir başka çalışma da 2018'de 998 Çin ergen üzerinde yapılmış literatürle uyumlu olarak bu araştırmada da pozitif aile ilişkisine sahip ergenlerde düşük bağımlılık olduğu sonucu ortaya çıkmıştır(88).

Yapılan çalışmalar incelendiğinde ; aile ile ilgili bir çok faktörün , çocuğun ekran karşısında geçirdiği süre ile ilişkili olabileceği gibi olaya tersi bir bakış açısıyla bakıldığında da çocuklarda meydana gelen bağımlılığın kaçınılmaz sonucu olarak aile ile iletişimlerinin bozulacağı hatta ilişkileri çocuktaki ders başarısında azalma, ek kötü alışkanlıklar edinilmesi gibi durumlarında dahil olması ile kopma noktasına kadar getirebileceği öngörülebilir.Bu konuya ilişkin olarak 2015 yılında Liu tarfından Çin'de yapılan internet bağımlılığı olan çocuklara ve bu çocukların ailelerine uygulanan çoklu aile grup terapisinde de fayda sağlanmış olup, ekran bağımlılığı probleminin tanı ve tedavi dahil olmak üzere bütün aşamalarında çocuğun ailesi ile ortak değerlendirilmesi gerektiği sonucuna da bizi sevk etmiştir (89). Yine internet bağımlılığının yaygın görüldüğü ülkelerden olan Çin'de 1098 aile ve çocuk ile yapılan çalışmada çocuklardaki internet bağımlılığının ailedeki bireylerin internet bağımlılığı ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (90, 91).Bir başka deyişle ailesinde internet bağımlısı bireyler olan çocuklar daha fazla oranda internet bağımlılığı riski ile karşı karşıyadır (92). Hollanda'da 2014 yılında yapılmış bir çalışmaya göre ise üniversite öğrencilerinde alkol bağımlılığı müdehale programında aileler müdehaleye dahil edilmişler ve başarılı sonuçlar elde edilmiştir.

Bu çalışma grubundaki öğrenciler bizim populasyonumuza göre daha büyük yaş grubu olmalarına ve çalışmanın farklı bir bağımlılık müdehalesi olmasına rağmen ailelerin rolünün önemli olduğu düşünülmüştür (93). Literatürde yapılmış olan benzer çalışmalar da incelendiğinde çocuk ve ailesi özellikle bağımlılık gibi üstün hassasiyet ve farkındalık gerektiren konularda beraber ele alınmalı ve ayrıntılı şekilde incelenmelidir.

Ayrıca ailelerin gözetmeleri gereken en önemli konulardan biri de ekran bağımlılığının beraberinde getirdiği uykusuzluktan kas–iskelet sistemi rahatsızlıklarına , obeziteden anksiyeteye kadar tamamını sayamadığımız birçok sağlık probleminin oluşmasına neden olduğu gerçeğidir.Bu sağlık sorunları ile ekran bağımlılığı ilişkisini irdeleyen çok sayıda araştırma mevcut olup; bunlardan en dikkat çekenlerinden birisi uykusuzluk ile takıntılı internet kullanımı arasındaki ilişkiyi inceleyen 2013 yılında Tayvan'da Lin tarafından yapılmış ve bağımlılık ile uykusuzluk arasında pozitif ilişki bulmuş olan çalışmadır (94).Yine Seyrek ve arkadaşları tarafından 2013-2014 yılları arasında ülkemizde 468 ortaokul ve lise öğrencisiyle yapılan çalışmada da internet bağımlılığı ile depresyon, anksiyete, dikkat bozukluğu ve hiperaktivite belirtileri arasında anlamlı korelasyon bulunmuştur(95). Ayrıca dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHAB) ile ekran bağımlılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çok araştırma da mevcut olup bunlardan biri ise Güney Kore'de 535 ilkokul öğrencisi ile 2004 yılında yapılmış ve internet bağımlılığı ile dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmadır. Çalışmanın sonuçlarına göre ; internet bağımlısı olan gruptaki çocuklar istatistiksel olarak anlamlı şekilde bağımlılık olmayan gruba göre DEHAB açısından riskli olarak bulunmuştur (96). Amerika'da 1999'da yapılmış elektronik oyunlardaki şiddet ile ailelerdeki farkındalığı araştıran bir çalışmanın sonuçlarına göre; ailelerin şiddet konusundaki duyarlılıklarının oldukça düşük olduğu ve şiddete maruz kalmayı hafife alan tutum sergiledikleri bulunmuştur (97).

Bizim araştırmamızda ekran bağımlılığının yapılan analizlerle de gösterildiği gibi ileri baba yaşı hariç ailelerin hiçbir sosyoekonomik özelliği ile de ilişkisinin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde baba yaşının artması ile ekran bağımlılığına eğilimin azaldığına dair çalışmaya rastlanamamakla birlikte bizce bu

duruma neden olabilecek en önemli faktör ebeveynlerin yaşam tecrübelerinin artması ile çocuklarına olan ilgisinin de benzer oranda artış göstermesi olabilir. Öte yandan yaşlı babalar, öğrenciler tarafından yanıtlanan BOBÖ ölçek puanları gruplandığında 'Riskli-Bağımlı' grupta yer alan öğrencileri genç babalara göre daha az kestirebiliyor sonucuna ulaşılmış olsa da bu durum dört gözlü tabloda Fisher's Exact testi ile analiz edildiğinde de istatistik olarak anlamlı sonuca sahip olmasına rağmen bu analizin BOBÖ'nün altın standart test olmaması ve yaşlı baba sayısının çok az olması nedeni ile tartışmalı olduğu söylenebilir.

5.3.Araştırmanın Sınırlılıkları ve Güçlü Yanları

Çalışmamız kesitsel tipte planlanmış, toplumun her iki sosyoekonomik kesimini de içeren, örneklem seçilerek yapılmış ve belirlenen örneklem büyüklüğünün tamamına ulaşılmış olması nedeniyle temsiliyet gücü yüksek bir çalışmadır.Ayrıca çalışmamıza katılan öğrencilerin aynı zamanda velilerine de ulaşılabilmiş ve veli özelliklerinin ayrıntılı incelemesinin yapılmış olması, öğrencilerin ekran bağımlılığına eğilimini değerlendirirken veli bakış açısı ile yorum yapabilme , veli özellikleri ile bağımlılık arasında ilişki kurabilme imkanı sağlamıştır. Ülkemizde ilkokul çağı öğrencileri ile ve özellikle aynı öğrencilerin velilerini de araştırmaya dahil ederek ekran bağımlılığına eğilimi araştıran az sayıda çalışma olması da araştırmamızın güçlü yanlarındandır.

Araştırmanın sınırlılıkları ise; İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından gerekli izinlerin alınması aşamasında Kalaycıoğlu tarafından geliştirilen sosyoekonomik seviye ölçeğinin 2 sorusunun (mahalle, cadde/sokak) çıkarılması nedeni ile objektif olarak SES'in ölçülememesi ayrıca araştırmanın örneklemine seçilen okullardan Zümrütevler ilkokulunun İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından subjektif bir değerlendirmeyle sosyoekonomik seviyeye göre yapılan tabakalamada düşük sosyoekonomik seviyede olan okul grubu içerisinde görece olarak daha fazla orta gelir grubu ailelerin çocuklarını içeren katılımcılardan oluşması nedeniyle örnekleme seçilen iki okulun birbirlerinden net olarak ayrılamamış olması olabilir.Ayrıca öğrencilerin okul başarısı ile ilgili objektif verilerin elde edilememiş olması ve öğrenci velilerine aile tipini ve ebevenylerin birlikte yaşama durumunu sorgulayan bir ölçeğin anketi uzunluk açısından cevaplanabilir kılmak için uygulanamamış olması da velilerin farkındalıklarını daha iyi yorumlayabilmek açısından eksikliğe neden olmuş olabilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmamızda araştırmaya dahil edilen öğrencilerin AÇİBÖ'ye göre % 2,2'sinin BOBÖ'ye göre ise % 79,2'sinin ekran bağımlılığına eğilimi olduğu saptanmıştır. Çocukları ekranın zararlı yönlerinden uzak tutma, ekran bağımlılığının tanısı ve etkisinin azaltılmasında yöneticilere, eğitimcilere, ailelere, psikologlara, oyun yazılımcılarına ve toplumun birçok kesimine önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. . Özellikle aileler bu konuda başı çekmektedir. Bu çalışmadan elde edilen bulgular sonucunda ailelere, öğretmen, psikolojik danışman ve okul yöneticilerine yönelik şu önerilerde bulunulabilir.

- Ailelerin çocuklarının bilgisayarı kullanma ya da bilgisayarda oyun oynama sürelerini izlemeleri yönünde bilgilendirmeleri sağlanabilir. Tercih edilen oyun, oyunun öğrencilerin psikolojik ve sosyal özelliklerine ilişkin farklı çalışmalardan elde edilen sonuçlar farklı bilgisayar oyun bağımlılığına yönelik boyutlar kazandırabilir.

- Dijital oyun ve internet bağımlılığı konusunda daha savunmasız ve bilinçsiz olan, gelişimlerinin önemli bir evresini yaşayan çocukların bu konuda korunup yönlendirilmesinde ailenin etkisi yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Aile bireylerinin özellikle anne ve babanın çocuklardaki ekran bağımlılığı belirtilerini fark etmesi, bu durumu önleme veya tedavi etme noktasında önemli katkılar sunabilir. Bu anlamda ebeveynlere önemli görevler düşmekte, çocuklarıyla olan iletişimleri önem arz etmektedir.

- Bilgisayar ve internet kullanma imkânı olan ya da bu teknolojilere sahip olan çocukların daha bağımlı olduğu sonucu göz önüne alınarak, çocuklara bu teknolojileri amacı doğrultusunda kullanma yeteneği kazandırmak gerektiği unutulmamalıdır. Bu noktada öğrencilere ve ailelere dijital oyun bağımlılığı konusunda seminerler ve eğitimler verilmesi, bağımlılığın önlenmesinde önemli görülmektedir.

- Ekran bağımlılığının çocukların sosyalleşme ve okul başarısını olumsuz etkileyebileceği düşünülmektedir.Bu konu da aileler ile birlikte öğretmen ve okul yöneticilerinin farkındalıklarının arttırılmasını sağlayacak müdehale programları planlanabilir.

- Dijital oyun oynayan her bireyin bağımlı olduğu söylenemez. Fakat çocuğun oyun oynarken aşırı tepkiler vermesi, kendilerini oyun karakterleri ile aşırı derecede ilişkilendirmesi, çok fazla süre dijital oyun oynaması, ders ve görevlerini aksatması gibi belirtiler bağımlılık hakkında fikir verebilir. Bu durumda konunun uzmanlarına danışılması yararlı olacaktır.

- Piyasada veya İnternet ortamında şiddet, cinsellik, terör, dolandırıcılık, istismar gibi olumsuz içeriğe sahip dijital oyunlar bulunmaktadır. Bu nedenle ebeveynlerin çocuklarının oynadığı dijital oyunların içeriğini mutlaka kontrol etmesi önerilmektedir.

- Çocuğun oynayacağı dijital oyunun yaşına uygun olarak seçilmesi sorumluluğu büyük oranda ebeveynlere düşmektedir. Dolayısıyla ebeveynler çocuklarının yaşına uygun oyunlar seçmeli, gerekirse uzmanlardan destek almalıdırlar.

- Özellikle internette oynanan dijital oyunlar gruplar halinde oynanabilmekte, organizasyonlar oluşturabilmekte, çocuklar kendi oyun eşlerini seçebilmektedir. Çocuğun oyun eşi veya karşısındaki kişinin gerçekten akranı olup olmadığının kontrol edilmesi, çocukla olan iletişimin takip edilmesi, gerekirse ebeveynlerin çocukla beraber oynaması önerilmektedir.

- Ekran bağımlısı olur korkusuyla çocuklara aşırı ilgi gösterilmesi, abartılı şekilde koruyucu tavır takınılması gibi durumlar daha fazla olumsuzluk yaratabilir. Dolayısıyla ebeveynlerin çocuklarıyla daha dengeli ilişkiler kurması önerilmektedir.

- Çocuklara dışarıda, parkta, sokakta oyun oynama imkânı sağlanmalıdır. Bu noktada kendini eksik bulan çocuklar dijital oyunlara yönelebilmektedir.

- Ekran bağımlılığına eğilimli çocuklar için suçu onların arkadaş çevresinde bulup onların sosyalleşmesini engellemek yerine, çocuklar bu konuda bilinçlendirilip, kontrollü bir şekilde teknolojiyi kullanmaları sağlanabilir.
- İş yoğunluğu çocuklarımıza gösteremediğimiz ilginin bahanesi olmamalı, onlara mutlaka zaman ayrılması önerilmektedir.
- Çocuklar mutlu olur diye istedikleri her türlü teknolojik cihaz bilinçsiz bir şekilde alınmamalıdır. Bu konuda çocuğun bilinçlendirilmesi önerilmektedir.
- Şiddet yada mahrum bırakma ile tehdit hiçbir sorunun çözümü olmayacağı gibi bağımlı olan çocukları da dijital oyunlardan uzak tutamayacaktır. Bu noktada daha anlayışlı olunmalı, sorunun çözümü için çocukla beraber çalışılmalıdır.
- Dijital oyun bağımlısı olmuş ve dijital oyunlardan kopamayan çocuklar hakkında çaresizlik hissine kapılmak yerine bu konuda okuldan ya da bağımlılık ile mücadele eden kurumlardan destek alınması önerilmektedir.
- Aile içerisinde yaşanabilecek olası çatışmalar veya tartışmaların çocuğa yansıtılması durumunda çocuk, aile ve çevresine yabancılaşabilir, böylece İnternet kafe veya başka yönlere yönelebilir. Bu noktada ebeveynlerin daha duyarlı olması, çocuklarını teknolojinin olumsuz yönlerinden korumaya yardımcı olabilir.
- Çocuklar teknoloji kullanımı konusunda ebeveynlerini rol model olarak görebilmektedirler. Bu nedenle ebeveynler teknoloji kullanımı noktasında hassas davranmalı, çocuklarına örnek olmalıdır.

Bu araştırmadan elde edilen bulgular, çalışma grubunun özellikleri ile sınırlıdır. Bu nedenle bu ve benzeri araştırmaların değişik okullarda okuyan farklı yaş grubundaki öğrencilerle de niteliksel araştırmaları da içeren çalışmalar yapılması önerilmektedir. Bu çalışmamız bile öğrenci velilerinde çocuklarının ekran bağımlılığı konusunda farkındalıklarını arttırmaya katkı sağlayabilir.

Dolayısıyla bu tür araştırmaların arttırılması, eğitim fakülteleri ve okulların rehberlik birimlerince de yapılması sadece durum saptamak değil farkındalığı arttırmak amacını da karşılayabilir.

7. KAYNAKLAR

1. Güven G. Kütahya'daki okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan oyun ve spor programlarının incelenip değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, s26. 2006.
2. Temen B. Bilgi Teknolojilerini Anlamak. ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources. 2003;6(2).
3. Doğan FÖ, editor Video games and children: violence in video games. New/Yeni Symposium Journal; 2006.
4. Young KS. Psychology of computer use: XL. Addictive use of the Internet: a case that breaks the stereotype. Psychological reports. 1996;79(3):899-902.
5. Pujol J, Fenoll R, Forns J, Harrison BJ, Martínez-Vilavella G, Macià D, et al. Video gaming in school children: How much is enough? Annals of neurology. 2016;80(3):424-33.
6. Goh SN, Teh LH, Tay WR, Anantharaman S, van Dam RM, Tan CS, et al. Sociodemographic, home environment and parental influences on total and device-specific screen viewing in children aged 2 years and below: an observational study. BMJ open. 2016;6(1):e009113.
7. İlhan V. GündelİK Hayatta E-Yaşam: İhtİyaç-Arzu Çelİşkİsİ Çerçevesİnde Yenİ İletİşİm Teknolojİlerİ Bağimliliği. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi| Istanbul University Faculty of Communication Journal. 2007(30).
8. Agaoğlu O, Metin N. Bilim ve Sanat Merkezi'ne Giden ve Gitmeyen 4.-8. Sınıf Öğrencilerinin Şiddet İçeren Bilgisayar Oyunlarını Oynama Durumlarının İncelenmesi. Üstün Yetenekliler Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi (UYAD). 2016;3(2).
9. Erboy E. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin bilgisayar oyun bağımlılığına etki eden faktörler: Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2010.
10. Durmuş A, Kaya S. İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar kullanım alışkanlıkları ile velilerin bilgisayar kullanım alışkanlıkları arasındaki ilişki. VIII Uluslararası Eğitim Teknolojileri Konferansı Bildiriler. 2008:121-6.
11. Celik I, Şahin I, Eren F. Metaphorical perceptions of middle school students regarding computer games. International Journal of Social, Education, Economics and Management Engineering. 2014;8(8):2544-9.
12. Akbulut Y. Çocuk ve ergenlerde bilgisayar ve internet kullanımının gelişimsel sonuçları. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2013;3(2).
13. Şendağ S, Odabaşı HF, editors. İnternet bağımlılığı: Çocukların psikososyal gelişimi üzerindeki etkileri. The Proceedings of International Educational Technology Conference, Near East University, North Cyprus; 2007.
14. Beyazyürek M, Şatır T. Madde kullanım bozuklukları. Psikiyatri Dünyası. 2000;4(2):50-6.
15. E.Mustafa. Eğİtİm Bİlİmlerİ Kongre, Sempozyum Ve Kurultaylarinin Katilimcilari Ve Bİldİrİlerİ.
16. Bayraktutan F. Aile içi ilişkiler açısından internet kullanımı. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Yapı–Sosyal Değişime Bilim Dalı. 2005.

17. Aktaş Y, Yılmaz N. Smartphone addiction in terms of the elements of loneliness and shyness of university youth [Üniversite gençlerinin yalnızlık ve utangaçlık unsurları açısından akıllı telefon bağımlılığı]. Journal of Social Sciences and Education Research. 2017;3(1):85-100.
18. MDMA PL. The behavioral addictions: American Psychiatric Pub; 2015.
19. Noyan CO, ENEZ DARÇIN A, NURMEDOV S, YILMAZ O, DİLBAZ N. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinin Kısa Formunun üniversite öğrencilerindeTürkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi. 2015;16.
20. Robbins T, Clark L. Behavioral addictions. Current Opinion in Neurobiology. 2015;30:66-72.
21. Sigerson L, Li AY-L, Cheung MW-L, Cheng C. Examining common information technology addictions and their relationships with non-technology-related addictions. Computers in Human Behavior. 2017;75:520-6.
22. Karaman MK, Kurtoğlu M. Öğretmen adaylarının internet bağımlılığı hakkındaki görüşleri. Akademik Bilişim. 2009;11(13):641-50.
23. Çoban R. Lise Öğrencilerinde Dindarlık ve Sanal Bağımlılık Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma (Burdur Gölhisar Örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta. 2013.
24. Griffiths M. Internet addiction: fact or fiction? The Psychologist. 1999.
25. Yüksel M, Yılmaz E. Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. İlköğretim Online. 2016;15(3).
26. Santrock J. A topical approach to life-span development, 3E. Ch. 2007;5:192.
27. Tuğrul B, Metin Ö. Çocukların Oyun Oynama Hakkı. 3. Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi Kitabı. 2006:195-202.
28. Egemen A, Yılmaz Ö, Akil İ. Oyun, oyuncak ve çocuk. 2004.
29. Şahin A. Bilgisayar oyunlarının 4, 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin şiddet eğilimlerine etkileri/The effects of computer games on 4th, 5th, and 6th grade students' tendency to violence. TURKISH STUDIES-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, ISSN. 2015:1308-2140.
30. TDK. Güncel Sözlük 2016 [Available from: http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.56a08cd76cf6d4.86897185.
31. Horzum MB, Tuncay A, BALTA ÖÇ. Çocuklar için bilgisayar oyun bağımlılığı ölçeği. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. 2008;3(30):76-88.
32. Kirriemuir J. Video gaming, education and digital learning technologies. D-lib Magazine. 2002;8(2):7.
33. Wan C, Wen-Bin Chiou W. Ergenler internet oyunlarına neden bağımlılar: tayvan'da bir mülakat çalışması. Çev Fatma Kenevir) Toplum Bilimleri. 2013;7(14):411-8.
34. Horzum MB. İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Eğitim ve Bilim. 2011;36(159).
35. Pain R, Grundy S, Gill S, Towner E, Sparks G, Hughes K. 'So long as I take my mobile': mobile phones, urban life and geographies of young people's safety. International Journal of Urban and Regional Research. 2005;29(4):814-30.
36. Lemmens JS, Valkenburg PM, Peter J. Development and validation of a game addiction scale for adolescents. Media psychology. 2009;12(1):77-95.

37. Widyanto L, Griffiths M. 'Internet addiction': a critical review. International Journal of Mental Health and Addiction. 2006;4(1):31-51.
38. Gökçearslan Ş, DURAKOĞLU A. Ortaokul Öğrencİlerİnİn Bİlgİsayar Oyunu Bağimlilik Düzeylerİnİn Çeşİtlİ DeğİşkenlereGöre İncelenmesİ.
39. Association AP. Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5®): American Psychiatric Pub; 2013.
40. E. R. Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin internete bağımlılık düzeyleri ile sıkıntıya dayanma, başaçıkma stratejileri, kişilik özellikleri ve bazı demografik değişkenler arasındaki ilişki. 2015.
41. E.Yücelten. Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığının bağlanma stilleri ile ilişkisinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Üsküdar Üniversitesi. 2016.
42. SPOR RVDK. Kongre Kİtapçiği/Congress Proceedings Book. 2018.
43. Işık U. Medya bağımlılığı teorisi doğrultusunda internet kullanımının etkileri ve internet bağımlılığı: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2007.
44. Şahan M, ÇAPAN BE. Ergenlerin Problemli İnternet Kullanımında Kişilerarası İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmaların ve Sosyal Kaygının Rolü. Ege Eğitim Dergisi.18(2):887-913.
45. Arisoy Ö. Internet Bagimliligi ve Tedavisi/Internet Addiction and Its Treatment. Psikiyatride Guncel Yaklasimlar. 2009;1(1):55.
46. Douglas AC, Mills JE, Niang M, Stepchenkova S, Byun S, Ruffini C, et al. Internet addiction: Meta-synthesis of qualitative research for the decade 1996–2006. Computers in human behavior. 2008;24(6):3027-44.
47. Gunuc S, Dogan A. The relationships between Turkish adolescents' Internet addiction, their perceived social support and family activities. Computers in Human Behavior. 2013;29(6):2197-207.
48. Chou C, Hsiao M-C. Internet addiction, usage, gratification, and pleasure experience: the Taiwan college students' case. Computers & Education. 2000;35(1):65-80.
49. Young KS. Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. Cyberpsychology & behavior. 1998;1(3):237-44.
50. Cheon J, Lee S, Crooks SM, Song J. An investigation of mobile learning readiness in higher education based on the theory of planned behavior. Computers & Education. 2012;59(3):1054-64.
51. Yılmazsoy B, KAHRAMAN M. Uzaktan eğitim öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin incelenmesi. Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi. 2017;3(4):9-29.
52. ABMALTEPE. maltepe-hakkinda-genel-bilgiler.sayfa/1146/.
53. Eşği N. Aile-çocuk internet bağımlılık ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. Kastamonu Eğitim Dergisi. 2014;22(2):807-39.
54. Bland JM, Altman D. Statistical methods for assessing agreement between two methods of clinical measurement. The lancet. 1986;327(8476):307-10.
55. Kalra A. Decoding the Bland–Altman plot: Basic review. Journal of the Practice of Cardiovascular Sciences. 2017;3(1):36.
56. Kayri M, Günüç S. Yüksek ve Düşük Sosyoekonomik Koşullara Sahip Öğrencilerin İnternet Bağımlılığı Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. The Turkish Journal on Addictions. 2016;3(2):165-83.

57. İkiz FE, Savcı M, Asıcı E, Yörük C. Investigation of relationship between problematic internet use and psychological symptoms of university students Üniversite öğrencilerinde problemli internet kullanımı ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin incelenmesi. Journal of Human Sciences. 2015;12(2):688-702.
58. Hauge MR, Gentile DA, editors. Video game addiction among adolescents: Associations with academic performance and aggression. Society for Research in Child Development Conference; 2003.
59. Sherry JL, Lucas K, Greenberg BS, Lachlan K. Video game uses and gratifications as predictors of use and game preference. Playing video games: Motives, responses, and consequences. 2006;24(1):213-24.
60. Durdu PO, Hotomaroğlu A, Çağıltay K. Türkiye'deki öğrencilerin bilgisayar oyunu oynama alışkanlıkları ve oyun tercihleri: Odtü ve gazi ünivesitesi öğrencileri arası bir karşılaştırma. Bilişim Teknolojileri Işığında Eğitim Konferansı'nda sunulan bildiri, Ankara. 2004.
61. Griffiths MD, Hunt N. Computer game playing in adolescence: Prevalence and demographic indicators. Journal of Community & Applied Social Psychology. 1995;5(3):189-93.
62. Saquib N, Saquib J, Wahid A, Ahmed AA, Dhuhayr HE, Zaghloul MS, et al. Video game addiction and psychological distress among expatriate adolescents in Saudi Arabia. Addictive behaviors reports. 2017;6:112-7.
63. BİLGE F. BİR GRUP İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİSİNDE BİLGİSAYARA YÖNELİK BAĞIMLILIK EĞİLİMİ DEĞERLENDİRMESİ. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2012;43(43).
64. YAMAK H, BULUT N, DÜNDAR S. 5. sınıf öğrencilerinin bilimsel süreç becerileri ile fene karşı tutumlarına FeTeMM etkinliklerinin etkisi. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2014;34(2).
65. İkiz F, Savcı M, Asıcı E, Yörük C. Üniversite öğrencilerinde problemli internet kullanımı ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin incelenmesi. International Journal of Human Sciences. 2015;12(2):688-702.
66. Eftekin P. Ergenlik dönemindeki öğrencilerin internet bağımlılığı ve anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Unpublished master dissertation) Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Kayseri. 2015.
67. Yao Y-W, Wang L-J, Yip SW, Chen P-R, Li S, Xu J, et al. Impaired decision-making under risk is associated with gaming-specific inhibition deficits among college students with Internet gaming disorder. Psychiatry research. 2015;229(1-2):302-9.
68. Kovess-Masfety V1, Keyes K3, Hamilton A3, Hanson G3, Bitfoi A4, Golitz D5, Koç C6, Kuijpers R7, Lesinskiene S8, Mihova Z9, Otten R7, Fermanian C10, Pez O10. Is time spent playing video games associated with mental health, cognitive and social skills in young children? Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol 2016;51(3):349-57.
69. Toraman M. İnternet Bağımlılığı ve Sosyal Ağ Kullanım Düzeylerinin Ortaöğretim Öğrencilerinin Akademik Başarıları ile İlişkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ. 2013.
70. Đnandı T, Akyol Đ. Bilgisayar Kullanımı ile Đlgili Sağlık Sorunları. Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi. 2001;10(3).

71. ÇAKIR Ö, Ayas T, HORZUM MB. Üniversite Öğrencilerinin İnternet ve Oyun Bağımlılıklarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. Journal of Faculty of Educational Sciences. 2011;44(2).
72. Brindova D, Pavelka J, Ševčikova A, Žežula I, van Dijk JP, Reijneveld SA, et al. How parents can affect excessive spending of time on screen-based activities. BMC public health. 2014;14(1):1261.
73. Johnson L, Chen T-A, Hughes SO, O'Connor TM. The association of parent's outcome expectations for child TV viewing with parenting practices and child TV viewing: an examination using path analysis. International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity. 2015;12(1):70.
74. CÖMERT IT, ÖGEL K. İstanbul örnekleminde internet ve bilgisayar bağımlılığının yaygınlığı ve farklı etkenlerle ilişkisi. Turkiye Klinikleri Journal of Forensic Medicine and Forensic Sciences. 2009;6(1):9-16.
75. Kilinç M, DOĞAN A. Ortaokul 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı ile Biliş Üstü Farkındalıklarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. 2014;9:5.
76. Kaplan N. Ortaokul öğrencilerinde internet bağımlılık düzeylerinin sağlık üzerine etkilerinin incelenmesi 2016.
77. Lin C-H, Lin S-L, Wu C-P. THE EFFECTS OF PARENTAL MONITORING AND LEISURE BOREDOM ON ADOLESCENTS'INTERNET ADDICTION. Adolescence. 2009;44(176).
78. Hamilton K, Spinks T, White KM, Kavanagh DJ, Walsh AM. A psychosocial analysis of parents' decisions for limiting their young child's screen time: An examination of attitudes, social norms and roles, and control perceptions. British journal of health psychology. 2016;21(2):285-301.
79. Lee EJ, Ogbolu Y. Does Parental Control Work With Smartphone Addiction?: A Cross-sectional Study of Children in South Korea. Journal of addictions nursing. 2018;29(2):128-38.
80. Jago R, Wood L, Zahra J, Thompson JL, Sebire SJ. Parental control, nurturance, self-efficacy, and screen viewing among 5-to 6-year-old children: a cross-sectional mediation analysis to inform potential behavior change strategies. Childhood obesity. 2015;11(2):139-47.
81. Bjelland M, Soenens B, Bere E, Kovács É, Lien N, Maes L, et al. Associations between parental rules, style of communication and children's screen time. BMC public health. 2015;15(1):1002.
82. Wu CST, Fowler C, Lam WYY, Wong HT, Wong CHM, Loke AY. Parenting approaches and digital technology use of preschool age children in a Chinese community. Italian journal of pediatrics. 2014;40(1):44.
83. Lobel A, Granic I, Stone LL, Engels RC. Associations between children's video game playing and psychosocial health: Information from both parent and child reports. Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking. 2014;17(10):639-43.
84. Park SK, Kim JY, Cho CB. Prevalence of internet addiction and correlations with family factors among South Korean adolescents. Family Therapy. 2009;36(3):163.
85. Schneider LA, King DL, Delfabbro PH. Family factors in adolescent problematic Internet gaming: a systematic review. Journal of behavioral addictions. 2017;6(3):321-33.

86. Wartberg L, Kriston L, Kramer M, Schwedler A, Lincoln T, Kammerl R. Internet gaming disorder in early adolescence: Associations with parental and adolescent mental health. European Psychiatry. 2017;43:14-8.
87. Xu J, Shen L-x, Yan C-h, Hu H, Yang F, Wang L, et al. Parent-adolescent interaction and risk of adolescent internet addiction: a population-based study in Shanghai. BMC psychiatry. 2014;14(1):112.
88. Wang W, Li D, Li X, Wang Y, Sun W, Zhao L, et al. Parent-adolescent relationship and adolescent internet addiction: A moderated mediation model. Addictive behaviors. 2018;84:171-7.
89. Liu Q-X, Fang X-Y, Yan N, Zhou Z-K, Yuan X-J, Lan J, et al. Multi-family group therapy for adolescent Internet addiction: Exploring the underlying mechanisms. Addictive Behaviors. 2015;42:1-8.
90. Lam LT, Wong EM. Stress moderates the relationship between problematic internet use by parents and problematic internet use by adolescents. Journal of Adolescent Health. 2015;56(3):300-6.
91. De Lepeleere S, De Bourdeaudhuij I, Cardon G, Verloigne M. Do specific parenting practices and related parental self-efficacy associate with physical activity and screen time among primary schoolchildren? A cross-sectional study in Belgium. BMJ open. 2015;5(9):e007209.
92. Hwang Y, Jeong S-H. Predictors of parental mediation regarding children's smartphone use. Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking. 2015;18(12):737-43.
93. Voogt CV, Poelen EA, Kleinjan M, Lemmers LA, Engels RC. The development of a web-based brief alcohol intervention in reducing heavy drinking among college students: an Intervention Mapping approach. Health promotion international. 2013;29(4):669-79.
94. Lin Y-H, Gau SS-F. Association between morningness–eveningness and the severity of compulsive Internet use: the moderating role of gender and parenting style. Sleep medicine. 2013;14(12):1398-404.
95. Seyrek S, Cop E, Sinir H, Ugurlu M, Şenel S. Factors associated with Internet addiction: Cross-sectional study of Turkish adolescents. Pediatrics international. 2017;59(2):218-22.
96. Yoo HJ, Cho SC, Ha J, Yune SK, Kim SJ, Hwang J, et al. Attention deficit hyperactivity symptoms and internet addiction. Psychiatry and clinical neurosciences. 2004;58(5):487-94.
97. AYDOĞDU KARAASLAN İ. DİJİTAL OYUNLAR VE DİJİTAL ŞİDDET FARKINDALIĞI: EBEVEYN VE ÇOCUKLAR ÜZERİNDE YAPILAN KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ. Journal of International Social Research. 2015;8(36).

8. EKLER

EK 1 : Anket Formu

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNDE EKRAN BAĞIMLILIĞINA EĞİLİM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

ANKET NO:
TARİH:

VELİYE UYGULANACAK ANKET FORMU

BİLGİ FORMU BÖLÜM 1:

1. Anketi cevaplayan kişi : 1. ( )Anne 2. ( )Baba 3. ( )Diğer.....
2. Annenin yaşı nedir?.....
3. Annenin öğrenim düzeyi nedir?
   1.( ) Okur-yazar değil 2.( ) Okur-yazar 3. ( )İlkokul mezunu 4.( ) Ortaokul mezunu
   5.( ) Lise mezunu 6. ( )Üniversite mezunu 7. ( )Diğer (belirtiniz)...
4. Annenin mesleği nedir?.....
5. Anne halen düzenli gelir getiren bir işte çalışıyor mu?
   1.( ) Evet 2.( ) Hayır

6.Babanın yaşı nedir?.....

7.Babanın mesleği nedir?.....

8.Babanın öğrenim düzeyi nedir?

1.( ) Okur-yazar değil 2.( ) Okur-yazar 3.( ) İlkokul mezunu 4.( )Ortaokul mezunu

5.( ) Lise mezunu 6. ( ) Üniversite mezunu 7. ( )Diğer (belirtiniz).....

9.Baba halen düzenli gelir getiren bir işte çalışıyor mu?

1.( ) Evet 2. ( ) Hayır

10. Ailenizin herhangi bir sosyal güvencesi var mı?

1. ( ) Yok 2. ( ) Genel Sağlık Sigortası 3. ( ) Özel Sağlık Sigortası 4. ( )Diğer (belirtiniz)...

11.Evde kaç kişi yaşıyorsunuz?.....

12. Evinizde anne, baba ve çocuklar dışında sürekli kalan biri var mı?

1.( ) Evet (belirtiniz)..... 2. ( )Hayır.....

BİLGİ FORMU BÖLÜM 2:

1. Oturduğunuz İlçe:

2. Evde ısınma için aşağıdakilerden hangisi kullanılmaktadır?

□Doğalgaz sobası □ Odun/Kömür sobası □ Kalorifer/kombi □ Diğer (belirtiniz).....

3. Annenin en son bitirdiği okul hangisidir?

□ Yüksekokul □ Lise □ Ortaokul □ İlkokul □ Okur yazar □ Okur yazar değil

4. Babanın en son bitirdiği okul hangisidir?

☐ Yüksekokul ☐ Lise ☐ Ortaokul ☐ İlkokul ☐ Okur yazar ☐ Okur yazar değil

5. Herhangi bir sosyal güvenceniz var mı?

☐ Yok ☐ Genel Sağlık Sigortası ☐ Özel sigorta ☐ Diğer (belirtiniz).....

6. Baba halen herhangi bir işte çalışıyor mu? ☐ Hayır ☐ Evet

7. Babanın çalıştığı iş ile ilgili aşağıdakilerden uygun olanı işaretleyiniz.

☐ İşveren (6 veya daha fazla işçi çalıştıran) ☐ Serbest meslek sahibi

☐ Yönetici (6 veya daha fazla kişiden sorumlu ☐ İşveren (en fazla 5 işçi çalıştıran)

☐ Çiftçi (2 veya daha fazla işçi çalıştıran)☐ Memur

☐ Kendi başına çalışan ☐ İşçi

☐ Emekli, ☐ Çiftçi (en fazla 1 işçi çalıştıran)

☐ Çalışmıyor ☐ Diğer (lütfen belirtiniz) .....

8. Anne halen herhangi bir işte çalışıyor mu? ☐ Hayır ☐ Evet

9. Annenin çalıştığı iş ile ilgili aşağıdakilerden uygun olanı işaretleyiniz.

☐ İşveren (6 veya daha fazla işçi çalıştıran) ☐ Serbest meslek sahibi

☐ Yönetici (6 veya daha fazla kişiden sorumlu) ☐ İşveren (en fazla 5 işçi çalıştıran)

☐ Çiftçi (2 veya daha fazla işçi çalıştıran) ☐ Memur

☐ Kendi başına çalışan ☐ İşçi

☐ Emekli, ☐ Çiftçi (en fazla 1 işçi çalıştıran)

☐ Çalışmıyor/ev kadını/diğer (lütfen belirtiniz) .....

10. Oturduğunuz ev kime ait?

☐ Kira ☐ Lojman ☐ Kendisine ait ☐ Diğer(belirtiniz).....

11. Hanenizde bulunan araçları işaretleyiniz.

☐ Araba ☐ Bilgisayar ☐ Bulaşık makinesi ☐ Çamaşır makinesi

AİLE-ÇOCUK İNTERNET BAĞIMLILIK ÖLÇEĞİ						
Aşağıdaki her bir maddeyi okuyarak, bu madde sizin için her zaman doğru ise **"Devamlı (5)"**, hiçbir zaman doğru değilse **"Hiçbir Zaman (0)"** olacak şekilde işaretleme yapınız. **Lütfen her bir maddeyi okuyunuz ve doğru bir şekilde cevaplayınız…**	**Uygun Değil (0)**	**Nadiren (1)**	**Ara Sıra (2)**	**Çoğunlukla (3)**	**Çok Sık (4)**	**Devamlı (5)**
1-Hangi sıklıkla çocuğunuz aile üyeleri ile vakit geçirmek yerine internette zaman harcamayı tercih eder?	0	1	2	3	4	5
2. Hangi sıklıkla çocuğunuz internette zaman harcamak için günlük ev işlerini ihmal eder?	0	1	2	3	4	5
3. Hangi sıklıkla çocuğunuz internette ne yaptığını sorduğunuzda savunmacı ya da gizemli olur?	0	1	2	3	4	5
4. Hangi sıklıkla çocuğunuz interneti kullanmadan öncesine göre yorgun ve bitkin görünür?	0	1	2	3	4	5
5. Hangi sıklıkla çocuğunuz internetteki kullanıcılarla yeni arkadaşlıklar kurar?	0	1	2	3	4	5
6. Hangi sıklıkla çocuğunuz odasında yalnız başına bilgisayarda oyun oynayarak zaman geçirir?	0	1	2	3	4	5
7. Hangi sıklıkla çocuğunuzun internet ortamında harcadığı süreden şikayet edersiniz?	0	1	2	3	4	5
8. Hangi sıklıkla çocuğunuzun notları internette harcadığı süreden dolayı düşer?	0	1	2	3	4	5
9. Hangi sıklıkla çocuğunuz interneti keşfettiğinden beri diğer insanlardan uzak durur?	0	1	2	3	4	5
10. Hangi sıklıkla çocuğunuz internete bağlı kalması için koyduğunuz zaman sınırına uymaz?	0	1	2	3	4	5
11. Hangi sıklıkla çocuğunuz başka bir şey yapmadan önce e-postasını (e-mail) denetler?	0	1	2	3	4	5
12. Hangi sıklıkla çocuğunuz internette ne kadar süre kaldığı ile ilgili uyarılarınıza öfke nöbetleri oluşturur?	0	1	2	3	4	5
13. Hangi sıklıkla çocuğunuzu aksini söylemenize rağmen gizlice internete bağlanırken bulursunuz ?	0	1	2	3	4	5
14. Hangi sıklıkla çocuğunuz internette iken rahatsız edildiğinde kontrolünü kaybeder, bağırır ya da rahatsız olmuş gibi hareketler yapar?	0	1	2	3	4	5
15. Hangi sıklıkla çocuğunuz internette bağlı değilken internetle ilgili bir şeyler yapar görünür?	0	1	2	3	4	5
16. Hangi sıklıkla çocuğunuz yapmaktan hoşlandığı hobi ve/veya dışarıda bir etkinlik yapmak yerine internette zaman geçirmeyi seçer?	0	1	2	3	4	5
17. Hangi sıklıkla çocuğunuz arkadaşları ile birlikte dışarı gitmek yerine internet ortamında zaman geçirmeyi seçer?	0	1	2	3	4	5
18. Hangi sıklıkla çocuğunuz internetten yeni tanıştığı arkadaşlarından telefon çağrıları alır?	0	1	2	3	4	5
Hangi sıklıkla çocuğunuz internette olmadığında kendini mutsuz, hüzünlü veya gergin hissedip, internete girince rahatlar?	0	1	2	3	4	5
20. Hangi sıklıkla çocuğunuz internette geçireceği zaman konusunda sınır koyduğunuzda kızgın ya da kavgacı olur?	0	1	2	3	4	5

ÇOCUĞA UYGULANACAK ANKET FORMU

Maddeler	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sık sık	Her Zaman
1.Bilgisayarda oynadığım oyunu bitirmek için yemek yemeyi geciktiririm.					
2.Bilgisayar oyunu oynarken biri beni engellediğinde sinirlenirim.					
3.Bilgisayar oyunu oynama zamanının gelmesini dört gözle beklerim.					
4.Çoğu zaman bilgisayar oyunu oynamayı bırakmak istememe rağmen bırakamam.					
5.Bilgisayar oyunu oynamaya başladığımda bana verilen süreden daha uzun süre oyun oynarım.					
6.Ne kadar çok bilgisayar oyunu oynasam da, bilgisayar oyunu oynamaya doyamam.					
7.Bilgisayarda oynadığım bir oyunu kazanmak için tekrar oyun oynama ihtiyacı duyarım.					
8.Bilgisayarda oyun oynamama izin vermedikleri için aileme kızarım.					
9.Bilgisayar oyunu oynadığım zaman kendimi yalnız hissetmem.					
10.Bilgisayar oyunu oynarken kendimi, çoğu zaman kendi kendime bir şeyler söylerken bulurum.					
11.Arkadaşlarımın beni kabul etmesi için bende onların oynadığı bilgisayar oyunlarını oynarım.					
12.Bilgisayar oyunu oynamadığım zamanlarda oyun oynayacağım zamanı hayal ederim.					
13.Bilgisayar oyunu bittikten sonra oyun esnasında yapmış olduğum hataları düşünürüm.					
14.Gerçek hayatta bilgisayardaki oyun karakterlerinin özeliklerini gösteririm.					
15.Bilgisayarda oyun oynamak için ödevimi aksattığım olur.					
16.Bilgisayarda oyun oynamak için okula geç kaldığım olur.					
17.Okul dışındaki vaktimin çoğunu bilgisayar oyunu oynayarak geçiririm.					
18.Bilgisayarda oyun oynamayı dışarıda vakit geçirmeye tercih ederim.					
19.Bilgisayarda oyun oynamak arkadaşlarımla birlikte olmaktan daha eğlencelidir.					
20.Bilgisayar oyunu oynadığım süre hakkında yanlış bilgi verdiğim olur.					
21.Bilgisayarda oyun oynamayı diğer aktivitelere (spor yapma, tv izleme vb.) tercih ederim.					

Ek 2: Etik Kurul İzni

Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Klinik Araştırmalar Etik Kurulu

BAŞVURU BİLGİLERİ	**PROTOKOL KODU**	**09.2017.652**
	PROJE ADI	İstanbul İli Maltepe İlçesi İlköğretim Öğrencilerinde Ekran Bağımlılığına Eğilim Düzeylerinin Nitel ve Nicel Olarak İncelenmesi
	SORUMLU ARAŞTIRICI ÜNVANI/ADI	Prof. Dr. Melda KARAVUŞ

KARAR BİLGİLERİ	Tarih 03.11.2017 Yukarıda başvuru bilgileri verilen araştırma başvuru dosyası ve ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş ve gerçekleştirilmesinde sakınca bulunmadığı için Kurulumuzca onaylanmasına oy birliği ile karar verilmiştir. Onay sonrasında yapılacak her türlü proje değişiklikleri (katılımcılar, başlık vb.) veya protokol değişikliklerinin Etik Kurula bildirilerek proje onayının yenilenmesi gerekmektedir.

ÜYELER

Unvanı / Adı / Soyadı	Uzmanlık Dalı	Kurumu / EK Üyeliği	Onaylanan Proje ile İlişkisi	Toplantıya katılım	İmza
Prof.Dr. Haner DİRESKENELİ	Romatoloji	M.Ü Tıp Fakültesi/ Başkan	Var Yok	Evet Hayır	
Prof.Dr. Tülin ERGUN	Dermatoloji	M.Ü Tıp Fakültesi/Başkan Yrd.	Var Yok	Evet Hayır	
Prof. Dr. Şefik GÖRKEY	Tıp Tarihi ve Etik	M.Ü Tıp Fakültesi/Üye	Var Yok	Evet Hayır	
Prof.Dr. Handan KAYA	Patoloji	M.Ü Tıp Fakültesi/Üye	Var Yok	Evet Hayır	
Prof.Dr. M.Bahadır GÜLLÜOĞLU	Genel Cerrahi	M.Ü Tıp Fakültesi/Üye	Var Yok	Evet Hayır	
Prof.Dr. Atilla KARAALP	Farmakoloji	M.Ü Tıp Fakültesi/Üye	Var Yok	Evet Hayır	
Prof.Dr. Semra SARDAŞ	Eczacı	M.Ü Eczacılık Fak./Üye	Var Yok	Evet Hayır	
Prof.Dr. Başak DOĞAN	Diş Hekimi	M.Ü Diş Hekimliği Fak./Üye	Var Yok	Evet Hayır	
Prof. Dr. Beste Melek ATASOY	Radyasyon Onkolojisi	M.Ü Tıp Fakültesi/Üye	Var Yok	Evet Hayır	
Doç. Dr. Elif KARAKOÇ AYDINER	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları	M.Ü Tıp Fakültesi/Üye	Var Yok	Evet Hayır	
Doç.Dr. Meltem KORAY	Diş Hekimi	İstanbul Üniv. Diş Hekimliği Fak./Üye	Var Yok	Evet Hayır	
Doç. Dr. Gürkan SERT	Hukukçu	M.Ü Tıp Fakültesi/Üye	Var Yok	Evet Hayır	
Doç.Dr: Figen DEMİR	Halk Sağlığı	Acıbadem Üniv. Tıp Fak.	Var Yok	Evet Hayır	
Doç.Dr. Pınar Mega TİBER	Biyofizik	M.Ü Tıp Fakültesi/Üye	Var Yok	Evet Hayır	
Gözde Aynur MİRZA	Sağlık Mensubu olmayan kişi	Serbest	Var Yok	Evet Hayır	

Ek 3: Kurum İzni

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-20-E.22115652 21/12/2017
Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: a) 14.12.2017 tarihli ve 21498076 Gelen Evrak No'lu dilekçe.
b) Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 22.08.2017 tarih ve 12607291 sayılı 2017/25 No'lu Genelgesi.
c) Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma ve Anket Komisyonu'nun 19.12.2017 tarihli tutanağı.

Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı araştırma görevlisi Dr. Huriye AKÇA'nın **"İlkokul Öğrencilerinde Ekran Bağımlılığına Eğilim Düzeylerinin Nitel ve Nicel Olarak İncelenmesi"** konulu araştırma çalışması kapsamında; İlimiz Maltepe ilçesinde bulunan ilkokullarda öğrenim gören öğrenci ve öğrencilerin velilerine; sosyo-demografik bilgi formu, aile çocuk internet bağımlılık ölçeği ve yarı yapılandırılmış soru formunu uygulama isteği hakkındaki ilgi (a) dilekçe ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, **uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanılması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla** Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde Olur'larınıza arz ederim.

Ömer Faruk YELKENCİ
Milli Eğitim Müdürü

OLUR
21/12/2017

Ahmet Hamdi USTA
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:1- Genelge
2- Komisyon Tutanağı

İl Milli Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

Bilgi İçin: Y.YÜKSEL
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden caab-6b08-3511-ba52-2d6c kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-44-E.22179379 22.12.2017
Konu: Anket ve Araştırma İzni

Sayın: Dr. Huriye AKÇA

İlgi: a) 14.12.2017 tarihli ve 21498076 Gelen Evrak No'lu dilekçe.
b) Valilik Makamı'nın 22/12/2017 tarih ve 22115652 Sayılı Olur'u.

"İlkokul Öğrencilerinde Ekran Bağımlılığına Eğilim Düzeylerinin Nitel ve Nicel Olarak İncelenmesi" konulu araştırma çalışmanız hakkındaki ilgi (a) dilekçe ve ekleri, ilgi (b) Valilik Onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve söz konusu talebiniz; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, **uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanılması,** katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılması, okul idarecilerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda uygulanması ve işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini rica ederim.

Timur TUĞRAL
Müdür a.
Müdür Yardımcısı V.

EK:1- Valilik Onayı
2- Ölçekler

İl Milli Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

Bilgi İçin: Y.YÜKSEL
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 7d04-b2e7-3083-a70b-b43a kodu ile teyit edilebilir.

Ek 4: AÇİBÖ Frekans Tablosu

		n	%
Hangi sıklıkla çocuğunuz aile üyeleri ile vakit geçirmek yerine internette zaman harcamayı tercih eder?	uygundeğil	104	29,0
	nadiren	78	21,7
	arasıra	122	34,0
	çoğunlukla	37	10,3
	çoksık	5	1,4
	devamlı	13	3,6
Hangi sıklıkla çocuğunuz internette zaman harcamak için günlük ev işlerini ihmal eder?	uygundeğil	127	35,2
	nadiren	86	23,8
	arasıra	92	25,5
	çoğunlukla	37	10,2
	çoksık	8	2,2
	devamlı	11	3,0
Hangi sıklıkla çocuğunuz internette ne yaptığını sorduğunuzda savunmacı yada gizemli olur?	uygundeğil	236	65,7
	nadiren	68	18,9
	arasıra	36	10,0
	çoğunlukla	11	3,1
	çoksık	1	0,3
	devamlı	7	1,9
Hangi sıklıka çocuğunuz interneti kullanmadan öncesine göre yorgun ve bitkin görünür?	uygundeğil	211	59,4
	nadiren	70	19,7
	arasıra	56	15,8
	çoğunlukla	12	3,4
	çoksık	2	0,6
	devamlı	4	1,1
Hangi sıklıkla çocuğunuz internetteki kullanıcılarla yeni arkadaşlıklar kurar?	uygundeğil	302	83,9
	nadiren	37	10,3
	arasıra	15	4,2
	çoğunlukla	3	0,8
	çoksık	2	0,6
	devamlı	1	0,3

Hangi sıklıkla çocuğunuz odasında yalnız başına bilgisayarda oyun oynayarak geçirir?	uygundeğil	162	45,1
	nadiren	90	25,1
	arasıra	71	19,8
	çoğunlukla	30	8,4
	çoksık	1	0,3
	devamlı	4	1,1
Hangi sıklıkla çocuğunuz odasında yalnız başına bilgisayarda oyun oynayarak geçirir?	uygundeğil	162	45,1
	nadiren	90	25,1
	arasıra	71	19,8
	çoğunlukla	30	8,4
	çoksık	1	0,3
	devamlı	4	1,1
Hangi sıklıkla çocuğunuzun internet ortamında harcadığı süreden şikayet edersiniz?	uygundeğil	133	36,9
	nadiren	81	22,5
	arasıra	75	20,8
	çoğunlukla	42	11,7
	çoksık	9	2,5
	devamlı	20	5,6
Hangi sıklıkla çocuğunuzun notları internette harcadığı süreden dolayı düşer?	uygundeğil	229	64,1
	nadiren	54	15,1
	arasıra	54	15,1
	çoğunlukla	11	3,1
	çoksık	4	1,1
	devamlı	5	1,4
Hangi sıklıkla çocuğunuz interneti keşfettiğinden beri diğer insanlardan uzak durur?	uygundeğil	259	72,1
	nadiren	58	16,2
	arasıra	22	6,1
	çoğunlukla	11	3,1
	çoksık	5	1,4
	devamlı	4	1,1

Hangi sıklıkla çocuğunuz internete bağlı kalması için koyduğunuz zaman sınırına uymaz?	uygundeğil	179	49,7
	nadiren	82	22,8
	arasıra	54	15,0
	çoğunlukla	26	7,2
	çoksık	4	1,1
	devamlı	15	4,2
Hangi sıklıkla çocuğunuz başka birşey yapmadan önce e-postasını denetler?	uygundeğil	335	93,1
	nadiren	17	4,7
	arasıra	4	1,1
	çoğunlukla	1	0,3
	çoksık	1	0,3
	devamlı	2	0,6
Hangi sıklıkla çocuğunuz internette ne kadar süre kaldığı ile ilgili uyarılarınıza öfke nöbetleri oluşturur?	uygundeğil	243	67,3
	nadiren	59	16,3
	arasıra	34	9,4
	çoğunlukla	12	3,3
	çoksık	1	0,3
	devamlı	12	3,3
Hangi sıklıkla çocuğunuzu aksini söylemenize rağmen gizlice internete bağlanırken bulursunuz?	uygundeğil	243	67,5
	nadiren	53	14,7
	arasıra	42	11,7
	çoğunlukla	14	3,9
	çoksık	2	0,6
	devamlı	6	1,7
Hangi sıklıkla çocuğunuz internette iken rahatsız edildiğinde kontrolünü kaybeder,bağırır yada rahatsız olmuş gibi hareketler yapar?	uygundeğil	249	69,0
	nadiren	67	18,6
	arasıra	29	8,0
	çoğunlukla	5	1,4
	çoksık	7	1,9
	devamlı	4	1,1

Hangi sıklıkla çocuğunuz internette bağl değilken internetle ilgili birşeyler yapar görünür?	uygundeğil	303	84,2
	nadiren	35	9,7
	arasıra	18	5,0
	çoğunlukla	3	0,8
	çoksık	1	0,3
	devamlı	0	0,0
Hangi sıklıkla çocuğunuz yapmaktan hoşlandığı hobi ve/veya dışarıda bir etkinlik yapmak yerine internette zaman geçirmeyi seçer?	uygundeğil	232	64,4
	nadiren	71	19,7
	arasıra	29	8,1
	çoğunlukla	21	5,8
	çoksık	3	0,8
	devamlı	4	1,1
Hangi sıklıkla çocuğunuz arkadaşları ile birlikte dışarı gitmek yerine internet ortamında zaman geçirmeyi seçer?	uygundeğil	262	72,6
	nadiren	57	15,8
	arasıra	19	5,3
	çoğunlukla	15	4,2
	çoksık	4	1,1
	devamlı	4	1,1
Hangi sıklıkla çocuğunuz internetten yeni tanıştığı arkadaşlarından telefon çağrıları alır?	uygundeğil	335	93,1
	nadiren	16	4,4
	arasıra	6	1,7
	çoğunlukla	3	0,8
	çoksık	0	0,0
	devamlı	0	0,0
Hangi sıklıkla çocuğunuz internette olmadığında kendini mutsuz ,hüzünlü veya gergin hissedip,internete girince rahatlar?	uygundeğil	261	72,3
	nadiren	57	15,8
	arasıra	28	7,8
	çoğunlukla	8	2,2
	çoksık	5	1,4
	devamlı	2	0,6
Hangi sıklıkla çocuğunuz internette geçireceği zaman konusunda sınır koyduğunuzda kızgın yada kavgacı olur?	uygundeğil	226	62,6
	nadiren	84	23,3
	arasıra	28	7,8
	çoğunlukla	13	3,6
	çoksık	3	0,8
	devamlı	7	1,9

Ek 5: BOBÖ Frekans Tablosu

		n	%
Bilgisayarda oynadığım oyunu bitirmek için yemek yemeyi geciktiririm	hiçbirzaman	216	58,7
	nadiren	65	17,7
	bazen	71	19,3
	sıksık	10	2,7
	herzaman	6	1,6
Bilgisayar oyunu oynarken biri beni engellediğinde sinirlenirim	hiçbirzaman	169	46,0
	nadiren	81	22,1
	bazen	66	18,0
	sıksık	18	4,9
	herzaman	33	9,0
Bilgisayar oyunu oynama zamanının gelmesini dört gözle beklerim	hiçbirzaman	146	39,7
	nadiren	79	21,5
	bazen	73	19,8
	sıksık	26	7,1
	herzaman	43	11,7
Çoğu zaman bilgisayar oyunu oynamayı bırakmak istememe rağmen bırakamam	hiçbirzaman	199	54,1
	nadiren	62	16,8
	bazen	61	16,6
	sıksık	25	6,8
	herzaman	21	5,7
Bilgisayar oyunu oynamaya başladığımda bana verilen süreden daha uzun süre oyun oynarım	hiçbirzaman	208	56,5
	nadiren	60	16,3
	bazen	48	13,0
	sıksık	20	5,4
	herzaman	32	8,7
Ne kadar çok bilgisayar oyunu oynasam da ,bilgisayar oyunu oynamaya doyamam	hiçbirzaman	191	52,2
	nadiren	57	15,6
	bazen	68	18,6
	sıksık	23	6,3
	herzaman	27	7,4

Bilgisayarda oynadığım bir oyunu kazanmak için tekrar oyun oynama ihtiyacı duyarım	hiçbirzaman nadiren bazen sıksık herzaman	162 68 69 22 45	44,3 18,6 18,9 6,0 12,3
Bilgisayarda oyun oynamama izin vermedikleri için aileme kızarım	hiçbirzaman nadiren bazen sıksık herzaman	229 70 43 9 16	62,4 19,1 11,7 2,5 4,4
Bilgisayar oyunu oynadığım zaman kendimi yalnız hissetmem	hiçbirzaman nadiren bazen sıksık herzaman	207 51 45 14 49	56,6 13,9 12,3 3,8 13,4
Bilgisayar oyunu oynarken kendimi çoğu zaman kendi kendime birşeyler söylerken bulurum	hiçbirzaman nadiren bazen sıksık herzaman	200 59 54 27 25	54,8 16,2 14,8 7,4 6,8
Arkadaşlarımın beni kabul etmesi için ben de onların oynadığı bilgisayar oyunlarını oynarım	hiçbirzaman nadiren bazen sıksık herzaman	285 37 25 3 17	77,7 10,1 6,8 0,8 4,6
Bilgisayar oyunu oynamadığım zamanlarda oyun oynayacağım zamanı hayal ederim	hiçbirzaman nadiren bazen sıksık herzaman	203 61 48 26 29	55,3 16,6 13,1 7,1 7,9

Bilgisayar oyunu bittikten sonra oyun esnasında yapmış olduğum hataları düşünürüm	hiçbirzaman nadiren bazen sıksık herzaman	197 68 62 13 27	53,7 18,5 16,9 3,5 7,4
Gerçek hayatta bilgisayardaki oyun karakterlerinin özelliklerini gösteririm	hiçbirzaman nadiren bazen sıksık herzaman	275 34 31 13 13	75,1 9,3 8,5 3,6 3,6
Bilgisayarda oyun oynamak için ödevimi aksattığım olur	hiçbirzaman nadiren bazen sıksık herzaman	257 56 42 3 8	70,2 15,3 11,5 0,8 2,2
Bilgisayarda oyun oynamak için okula geç kaldığım olur	hiçbirzaman nadiren bazen sıksık herzaman	349 8 4 1 3	95,6 2,2 1,1 0,3 0,8
Okul dışındaki vaktimin çoğunu bilgisayar oyunu oynayarak geçiririm	hiçbirzaman nadiren bazen sıksık herzaman	251 53 46 10 7	68,4 14,4 12,5 2,7 1,9
Bilgisayarda oyun oynamayı dışarıda vakit geçirmeye tercih ederim	hiçbirzaman nadiren bazen sıksık herzaman	200 63 46 18 39	54,6 17,2 12,6 4,9 10,7

Bilgisayarda oyun oynamak arkadaşlarımla birlikte olmaktan daha eğlencelidir	hiçbirzaman	290	78,8
	nadiren	26	7,1
	bazen	23	6,3
	sıksık	6	1,6
	herzaman	23	6,3
Bilgisayar oyunu oynadığım süre hakkında yalnış bilgi verdiğim olur	hiçbirzaman	236	64,3
	nadiren	65	17,7
	bazen	49	13,4
	sıksık	11	3,0
	herzaman	6	1,6
Bilgisayarda oyun oynamayı diğer aktivitelere (spor yapma,tv izleme vb.)tercih ederim	hiçbirzaman	191	52,3
	nadiren	51	14,0
	bazen	51	14,0
	sıksık	22	6,0
	herzaman	50	13,7

TEZ WORD 5.docx

ORIGINALITY REPORT

18%

SIMILARITY INDEX

PRIMARY SOURCES

1	openaccess.inonu.edu.tr:8080 Internet	600 words — 4%
2	acikarsiv.ankara.edu.tr Internet	259 words — 2%
3	www.kefdergi.com Internet	168 words — 1%
4	acikerisim.deu.edu.tr Internet	156 words — 1%
5	eb.ted.org.tr Internet	132 words — 1%
6	www.manevisosyalhizmet.com Internet	128 words — 1%
7	technologyaddiction.org Internet	113 words — 1%
8	193.140.180.119 Internet	82 words — 1%
9	halksagligiokulu.org Internet	80 words — 1%
10	www.muharrembalci.com Internet	62 words — < 1%
11	dergipark.ulakbim.gov.tr Internet	60 words — < 1%